

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

OVER RECHT

Losse aantekeningen voor de voordracht gehouden door Prof. Zeger VAN HEE op de plechtige openingszitting van de Conferentie der Jonge Balie te Kortrijk op 31 October 1953.

Op 31 October l.l. hield Prof. Zeger Van Hee, hoogleraar te Leuven, een merkwaardige voordracht voor de Conferentie der Jonge Balie te Kortrijk.

Wij hadden er bij de geleerde spreker op aangedrongen dat hij deze voordracht schriftelijk zou willen uitwerken om de tekst ervan in het Rechtskundig Weekblad te publiceren. Tot ons spijt heeft Prof. Van Hee hiervoor de tijd niet kunnen vinden, doch hij heeft er wel in toegestemd ons « losse aantekeningen » te bezorgen, die hem tot leidraad voor zijn voordracht hadden gediend.

Hoezeer wij het ook betreuren niet een volledig uitgewerkte tekst te kunnen drukken, toch houden wij er aan de « losse aantekeningen » voor deze merkwaardige rede aan onze lezers mede te delen.

De Redactie.

* * *

Deze is een tijd van juridische laagcultuur.

De loomheid in de rechtswetenschap. Detailwerk. Inventarisatie. Repertoria. Jurisclasseur. Te veel reproductief vakwerk. De ervaring met student-jurist. De « legum cupida juvenus ». Geen geestdrift. Waar men het enthousiasme van de roeping zou veronderstellen, gemis aan belangstelling. Het recht spreekt niet meer tot deze jeugd.

De juristenstand. Sociale onderwaardering. Verdronken door de vaklieden van ten slotte inferieure levensuitingen als economie, financie, politiek.

Het rechterschap in de staat. Opvattingen heersend bij beleidsmannen en bij de ambtenarij.

De rechtservaring van het publiek. Een techniek ter bereiking van rechtsdwang. Storing door een rechtsverkeer « erga fiscum ». Devaluatie van de straf. Beantwoording van wege de juristenstand : te gemoet komen aan de vereisten van de praktijk.

Recht wordt als reglementering ervaren.

Vergelijk met de perioden van juridische hoogcultuur, gewoon maar aan de hand van de sociale functie, het aanzien en het gezag van de juristenstand.

De jurist te Rome in de vroegklassieke periode. De roeping van de byzantijnse rechtstudent « ut spes vos pulcherima foveat toto legitimo opere perfecto posse etiam nostram rempublicam in partibus eius vobis credendis gubernare. — De kroonjuristen der late

middeleeuwen. De vererende opdrachten in de Kabinetsoorderst ten tijde der Aufklärung. De Spruchfakultäten. De juristenparlementen.

Zij bedwongen hun tijd, hebben de historie gericht en de levensstijl van geslachten.

Heeft de jurist zelf niet medegewerkt aan de afbouw van de waarde van het recht?

Het wil mij voorkomen dat onder de beoefenaren van het recht, deze van de wetenschap een groot deel hebben aan de ontwaarding van het recht.

Gesteld voor de vraag naar de zingeving aan het recht, wanneer gebleken of gesteld was dat uit het recht zelf van een zin moest blijken, is bij herhaling een antwoord gegeven waarin het recht, en dat waardoor het specifiek is, het dwingend horende, verloren is gegaan.

De lering van het begripsrecht, het wetspolisitivisme, het juridische naturalisme in de 19° en 20° eeuw zijn alle juridisch nihilisme.

Waar het recht niets eigens heeft aan te brengen is de plaats geruimd voor andere levensrichting.

De wezenlijke vraag.

De wetenschap van het recht (rechtstheoretiese vorsing — of behoort dit reeds tot de meta-juridiese filosofie van het recht?) — zoekt naar een begrip

— exhaustief en exclusief — naar een formele bepaling van het recht, naar wat recht is. Meestal loopt dat uit op een a-prioristische denkbouw — op ene voorstelling van het ideale recht — wat recht zou moeten zijn. Dan weer is de opbrengst een schijnbare definitie — in wezen een preciserende beschrijving — van een normtypevariëteit: recht, in werkelijkheid van een recht en niet van het recht.

Dit onderzoek lijkt mij verkeerd gericht. Het wil uitkomen: I. op uitscheiding van het niet juridiese — verarming van het rechtsbeeld — het reine inhoudloze recht; II. op het onderscheiden van kenstoffen. Recht, zede, gebruik, mode. E.g. Begrafenis, wie en hoe regelt; kosten, bijdrage — het voorrecht.

Recht, moraal. Opening op andere orde. De goede zeden. Hun gelding in de rechtsorde.

De aanwinst is zo klein. Heeft het onderscheid van kenstoffen werkelijk belang? En wat dan als dat leidt tot de ontkenning van rechtskwaliteit aan een wordende recht: het volkenrecht.

Er moet uitgegaan worden van wat door de beoefenaar van het recht, praktizijn of geleerde, — maar dan authentieke beoefening — voor recht gehouden wordt; waarom hij het voor recht houdt. De rechtservering is er een onherleidbaar originele. Wat zich voor recht aanbiedt, waar, wanneer en hoe ook, het weze in wet, rechtersonnis, lering, advies, ik moet dat recht bevragen naar zijn recht zijn, naar zijn gelding als recht; waarom het jus is en niet bloot overheidsbevel, vonnis, mening.

Hierin is de verdieping van de eerste erkenning als recht en reflexief de kwalificatie van het gegeven tot recht en specifiek object van mijn op weten gerichte bevragingen.

Vragen rijzen maar, en daardoor aanvang van wetenschap die een eigen kengebied afscheidt, wanneer de rust der zekerheid gestoord is.

Voor Heracleitos — *τρεφονται γὰρ πάντες οἱ ἄνθρωποι νόμοι ὑπὸ ἑνὸς τοῦ θεοῦ* — is daar nog de rust van de aanvaarding der kosmiese orde. De problematiek van een recht «hominum causa constitutum» (Hermogenianus) vergt de beklemming van de Antigone-Kreoon-antinomie. Een «Theologische Begründung des Rechts» als die van Eillul (1948) reikt niet toe.

Godsverklaringen worden licht mythologische verklaringen. Silete theologi in munere alieno. A. Gentili. — Ik laat het jus divinum positivum ter zijde.

Het objectiviteitsmoment in de juridische ervaring.

De West-Europese jurist heeft steeds recht ervaren als iets zich van buiten aan hem opdringend. Gegeven - Positum, door hem te zoeken. Hij is rechtszoeker, rechtsvinder, geen rechtschepper.

De Middeleeuwse glossator aanvaardde kritiekloos het romeinse recht als de reeds verwoorde rede. Ratio scripta. De natuurrechtsjurist als reeds gegeven en af te lezen in de natura.

De wetsinterpreet vindt het voor in de wet.

Men gaat het later ervaren als reeds aanwezig en zich opdringend uit de «Natur der Sache» de «donnée» uit de vereisten van het verkeer, van de techniek der verrichting.

Deze grondinstelling tegenover het recht herleidt zijne taak tot blootlegging, explicatie, interpretatie.

Op deze wijze heeft hij zich uit de beangstiging van het willekeurige gewerkt. Hij is middelaar en overbrenger van iets dat reeds minstens impliciet geldt buiten hem en daardoor gezag heeft. Het recht is een

object, dat eerst moet gekend worden voordat het uitgesproken wordt.

Een juristenwet is een optekening of een aanvaarding van voorliggende vereisten.

Een vonnis wordt gevoeld als een toepassing.

Ontleningen van de rechtswetenschap aan de begripsvormingen der natuurwetenschap.

Richting van leven, prudentieel denken, praktijk, kunst is het recht en derwille uiteraard arm aan adaequate begrippen. Begripsmatig denken is wezensvreemd in het recht. Rechtstaal is geen begrippentaal. De waardetaal is er een van adjectieven.

Maar er is een andere benadering. Kunst wordt niet begrepen. Kunstgeschiedenis is historie geen kunstbenadering.

Recht is er voor het levende, het concrete, de complexe totaliteit van de eenmalige levenskommer. Daar is geen denkverhouding als in wetenschap. «Doom» van het recht en van het rechtsweten is te zijn in het vlak van de irreële wereld der ruwe, vulgaire ervaring van «Elkerlyck». — Eigenlijk een onwezenlijke wereld. De practiese wereld van de zakenman, van de practies aangelegde mens is meer droomwereld dan deze van de ziener en van de dichter. Electronen zijn werkelijker werkelijkheidsbeelden dan stoelen en kasten. Typies in die primaire voorstellingswereld is de mythe, de hypostase (het primitivisme van de theorie der rechtspersoonlijkheid.), de reificatie (handelsfonds). Alle ervaring wordt in een subject (onderwerping aan de Staat) of in een object opgebouwd.

Een en ander verklaart hoe bij een verwetenschapelijking van zijn gegeven de jurist ontlene gaat. Onder de vele is treffend het ontlene aan de wetenschap der natuurkennis. Voor een min geïnitieerde moest daar de verhouding object-subject het best zijn gesteld. Het scientisme heeft steeds verleidend gewerkt.

Twee voorbeelden van ontleningen aan de verbeelding van de natuurwetenschap der oudheid, bij voorkeur gekozen omdat zij nu nog belangrijke rechtsmassa beheersen.

I. De σῶμα leer — de «corpus» theorie (Sokolowski 1902).

Het oud recht gedacht in gezagstructuren — patriale macht — munt — imperium. Vergelijk met het hedendaagse administratiefrechtelijk en het volkenrechtelijk zakenrecht waar de hebbscategoriën uitlopen in gezagsuitoefening: politie en beheer van wegenis, waterlopen en d.g.; gebied, bezetting, kolonie, vloot en luchtbases, enz.

Verdubbeling van het jus in een jus quod ad personas en in een jus quod ad res pertinet. In verband brengen met de bouw van de Code civil: Boek I «Des personnes», Boek II «Des biens et des différentes modifications de la propriété», Boek III «Des différentes manières dont on acquiert la propriété».

Van «res»-recht naar «corpus»-recht. De voorstelling van de dingenwereld in de toenmalige natuurkennis. Het leerdicht «de natura rerum» van Lucretius. Ontlening door de juristenwetenschap.

Aelius Gallus in zijn repertorium «de significatione verborum quae ad jus civile pertinent» (?) — einde republiek. (Monier R. in: studi in onore di Siro Solazzi.)

Een maar van de talrijke gebieden waarin deze rechtsvreemde pedanterij is blijven nawerken en rechtsgevend is geworden. In het recht van de eigendom:

1. de incorporatie in het natrekkingsrecht. De din-

gen en de wijze waarop zij zich tot elkander verhouden, vi ac potestate rei grijpen rechtend en richtend in — epiphenomeen van een dingenstructuur: zij geven recht voor een mensenverhouding. En uiteindelijk gaat alles terug op een geperimeerde natuurkennis en hare voorstellingen.

De botanische nonsens van het betrokken zijn in de aardvoeding: *Plantae quae terra coalescunt* (D. 49.1.9, p. (Gaius) bedwingt in 1941 nog de juristen, «La difficulté de la preuve conduit toutefois à décider que l'incorporation résultera du fait seul du semis ou de la plantation, dès avant que la semence ait germé, ou la plante pris racine. Depage, V, b. 592, noot 1.

2. Involutie van het recht eigendom tot de res corporalis. Bartolus: jus de re corporali perfecte disponendi... Duits B.g.b. § 90. «nur körperliche Gegenstände. Vgl. Ned. Burg. W. 46, art 555 «alle goederen en regten welke het voorwerp van eigendom kunnen zijn. Vinding Kruse. Ejendomsretten. I.

Hoe de afleiding ons in den ban houdt moge blijken uit de onhoudbaarheid van de 19e eeuwse poging: ontlening aan de klassieke economische goedstheorie der nutswaarde. Zie Aubry en Rau, «sous le rapport de l'utilité», door Gerard Husserl in zijn «Rechtsgegenstand» hernomen.

II. De systematiek Roerend - Onroerend.

De systematiek duidt op een werkelijke dubbelheid in het vermogensrecht. Het recht van het roerende wijkt af aan het recht van het onroerende. Het uiteenlopende reikt in zo verscheidene gebieden als zakenrecht, erfrecht, schenkingsrecht, huwelijks vermogensrecht, het recht der zekerheden, fiscaal recht. Tekent grensgebied van burgerlijk en handelsrecht. Portalis, Discours préliminaire, 77. (Locré, I, b. 176) Procesrecht.

Vondst van een Byzantijnse scholaster. Men kent het obsederende idee der Griekse wetenschap *κίνησις* - *στάσις* *κίνησις* - *στάσις* mobilia - immobilia. De beweging gedacht als een successievelijk innemen van plaatsen: loca. Code civil «van de ene plaats naar de andere kunnen overgaan».

In deze rechts- en levensvreemde categorieën van de kenmethode door analyse gaan op 1) in het Byzantijnse keizerrecht de tegenstelling fundus en caeterae res. Het bodemrecht, latere rechtsvorming, grondtoe-eigening is een recenter feit, steeds archaisch en achterlijk, blijft nog afsteken tegen het fijner meer geëvolueerde recht der roerende zaken; 2) in de XIIIe eeuw — beginnend het onderscheid van eigen persoonlijk bezit en familievermogen — have en goed. Hereditagium en catella — uit het oud Noord-Frans, Belgisch en het Engels recht — Meyers, La réalité et la personnalité dans le droit du Nord de la France et dans le droit Anglais in Symbolae, J. Ch. Van Oven dedicatae. Van de persoonlijkheid blijkt n.l. de competentie van de rechter van «craghe ende have». Van de verbinding der kateilen aan de schuld. Wer nur Immobilien hat ist insolvent. 3) het onderscheid tussen zaken «q. habent locum» en deze die geen locus hebben en na de territorialisatie van het recht op een gebied moeten betrokken worden: mobilia sequuntur personam. Doorgetrokken in het hedendaagse internationaal privaatrecht.

In de XVIe eeuw is de systematiek Roerend - onroerend aan het heersen. Over de kunstmatigheid lere men in de gekke en onaanvaardbare gevolgen in de toepassing van het recht der huwelijksgemeenschappen.

Vrijwel schuldeloos is dit geweest. Hoogstens een

onhandigheid. Het wordt erger wanneer het prestige van de natuurwetenschappen de jurist er toe verleid heeft de denk-methodiek der natuurkennis naar zijn gebied over te brengen. Waarheid te zoeken waar hij naar gerechtigheid moest. Zijn en zo zijn voor gelding nam. Dit moest leiden tot de vernietiging van het juridiese.

Geldingskracht in den dwang der logische evidentie.

De 19^e eeuwse richting door de tegenstander smalend Begrijfsjurisprudentz genoemd, ten top bij de Duitse Pandectisten — reeds beoefend bij ons bij de latere exegeten, in Frankrijk over Zachariae en de Straatsburgschen Aubry en Rau. Herleving. Salleilles.

Toepassing op jurisprudentie. Methode Martin. Wetenschappelijke verwerkingen van de arretisten. Gaat nientegenstaande de vernietigende kritiek en de beloften in manifesten ter inleiding van tractaten nog steeds verder. Geldt ten slotte nog als geleerdheid en bijdrage ter bevordering van wetenschappelijk inzicht. Zie de voorstelling van de doctrine in monographiën en proefschriften.

Ook de gerechten bezondigen zich. E.g. het vruchtgebruiksarrest (Verbr. 2.5.52). De algemene vruchtgebruiker is een algemene opvolger. Hij is bedoeld door de verbinding in een akte met solidariteit en ondeelbaarheid tussen erfgenamen en algemene opvolgers. Best verbeteren de notarissen hun opstel. Als men bedenkt dat in 1817 dit te vergeefs in Parijs gepleit werd.

De verre oorsprong van dit formele rechtsdenken gaat over Kant — de school van het Rederecht. Voor de osmose tussen geredeneerd en stellig recht is de figuur van Christian Wolff (1679-1754) en hoofdzakelijk diens werk «Jus naturae methodice pertractum» 9 banden, 1740-1749, determinerend geweest.

Men moet terug op Galilei en Descartes. De vernieuwing in de natuurkennis is de instelling op — ten slotte — het methodiese postulaat der immanentie. De betrachtting van het weten wordt tevens afgestemd op het zich rekenschap geven van. Is uiteindelijk ook een verklaring in de zin van een verheldering. Resolutie van het gegeven in mathematies grijpbare elementen, weergave in de geometrische figuur: Voorbeeld de werpparabool van Galilei. Kompositieve reconstructie.

Het enthousiasme in de morele wetenschappen. Men leze de titels bv. Spinoza: *Ethica more geometrico demonstrata*. Pufendorf spreekt van een politica architectonica — Leibniz: *Corpus juris reconcinatum*.

Niets heeft meer bijgedragen tot het verelementeren dan de inspanning om een recht op te stellen «voor de heiden en de Christen, voor de recht- en anders gelovige, voor de Duitser, de Fransman en de Engelsman (Eris scandica van Pufendorf). Het rechtshistorisme van de romantiek is niet historisch geweest. In werkelijkheid heeft het dogmatiek opgebracht.

De rechtsgeleerdheid beschikte over een buitengewone schat van elementaire grondstructuren. Het privaateigendomsrecht, het contract, de verbintenissen, de universele opvolging — die het persoonsrechtelijke erfgenaamsinstituut verdrong voor een totaalconcept — vermogensrechtelijk — het vermogen, enz. die alle de waarde van een axioma hadden waaruit met de exactheid van het geometrische geredeneer alles, ook de positieve wetsnorm en dan ook de regeling voor het onvoorziene geval kon afgeleid.

Zo kon een intieme persoonsverhouding als het huwelijk in het contractsconcept worden opgenomen,

echtscheiding resolutie wegens wanprestatie en dg. onzin worden.

Wezenlijk is daarin nu de gelding van de norm, wetnorm en gevonden norm, uit de kracht van zijn evidente afleidbaarheid uit het axioom.

Er is ook het inzicht van de volkomenheid. Er zijn geen leemten.

Men zie hoe in die Exacte wetenschap — eerste versie — alle diversierende inhoud (religieuze-economische-sociale-historische) wegvalt; het rechtsgezag uitvalt. De rechtwetenschap meent een eigen autonoom geldend begrippenapparaat gevonden te hebben, bruikbaar voor om het even welke rechtsordering. We zijn niet ver van het reine recht en de «Juristische Logik» van Klug (1951) met de logistiese formules.

Ik zie onder «der juristische Analogieschluss» b.v.

$$(x \ E \ v \ 1', 2' \dots n') \ \& \ (v \ 1' \ 2' \dots n' \ \text{sim} \ v \ 1, 2, \dots n \ \& \ v \ 1, 2 \dots n \ (r \ 1, 2 \dots n])$$

$$\longrightarrow (x \ E \ r \ 1, 2 \dots n).$$

Als dat niet doodt.

De ervaring van het arbeidsrecht dat men heeft laten beginnen ook met het vermogensrechtelijke contract zij een beeld van de machteloosheid in het opzet.

Het wetspositivisme.
Gelding uit overheidsgezag.

Er is een richting die loopt over Hobbes en Rousseau. De staatswil. — Een gederiveerde uit de reductie van de mens tot het elementaire: het individu, langs contractsweg naar de abstractie «la volonté générale» diverse beleving in de zich noemende democratiën.

Te weinig werd de invloed onderzocht van het XVIIIe eeuwse salonamateurisme: de probabiliteitsberekening. Toepassingen in de sociale wetenschappen, staatsstructuren (parlement en jury).

Quod populus ipse sibi constituit (Lex). Ten tijde van het principaat: quod principi placuit legis habet vigorem. Nota is geen lex heeft alleen dezelfde kracht. Nu de overtuiging. Quod legislatori placuit juris habet vigorem.

Rechtservaring in de wet:

1. De code civil, slordige optekening van recht door kopij en compilatie. Alle codificaties bleken afsluiting van perioden van rechtschepping, justiaanse, glose v. Accursius, natuurrechtscodificaties in de XVIIIe eeuw.

2. De eerste novellenwetgeving juristenwerk, sluiten in de denkcategoriën van de commentatoren die minder dan aangenomen is Code en eer oud Frans recht verder beoefenen. Voorbeeld de hypotheekwet.

3. De huidige wetgeving is het werk van ambtenarij. Parlementen zijn geen juristen parlementen meer. De wet op de handelshuur. De wet der misplaatste grappen van 20 Juli 1932.

4. De wet als instrument van de machtswil.

De ongerechte wet — in rechts en niet in morele betekenis.

De reglementaire wet.

Stellen criteriologies de vraag naar het rechtelijke in de wet.

Men reageert met zelfbedrog.

De wet wordt rechtelijk gelegitimeerd door haar legaliteit, en betrokken op het gezag.

Voor de Staatsstichting België tussen 1830-1839 gaan alle wetten terug op de gezagsuitlening grondwet 25; deze op zijn beurt op de staatsakten van het voorlopig bewind dat zijn gezag begrondt op een vacant verklaren van gezag in de Zuidelijke provinciën.

De legaliteitsdwang door het hoge Hof.

De vrijheid van de rechter. Hoeft de wet in zulk bestel niet toe te passen. In de geschillenrechtspraak hoeft hij zich alleen niet in strijd te stellen met de wet.

Begronning in de legitimiteit van het Staatsgezag. Interpretatie van het staatsverschijnsel, het res publica — het publieke dingen — de status rerum, bij middel van het privaatrechtelijk (uit het handelsrecht van de oudheid in de randgebieden van de middel-landse zee) contract: de societas.

Men hoeft uit te gaan van de originele bevinding: de mogelijkheid van het gezag. Qui primus incipit potens esse in terra (Genesi over Nemrod 10.8). Objecten door het gezag ten doele gesteld in de welvaartstaat — in de rechtstaat — Vorm en verbandgeving door de gezagsbegaafden: de staat is een histories experiment, een onder de vele geslaagde organisatietypen. Is in feite, zelfs in zijn essentiële opdrachten, te kort geschoten. Uiteraard, vermits zelfs objecten als het bonum commune boven de ken- en handelingsmogelijkheden van de mens reiken. Het aan de gang zijnde dissolutieproces van de staat.

Julius Hermann von Kirchmanns: Die Werthlosigkeit der Jurisprudenz als Wissenschaft. 1847. «Drei berichtigende Worte des Gesetzgebers und ganze Bibliotheken werden zu Makulatur.

Het juridisch naturalisme.
Normative Kraft des Faktischen.

Rudolf von Ihering te Giessen — invloed van zijn collega aldaar Justus Liebig. (Stroh. Handb. der Germ. Phil.) Natuurhistoriese werkmethode.

Vergelijk met de naturalistiese kultuurstroom. Maanet en Impressionisme. — Zola — In de wetenschap: de linguïstiek, de sociologie.

De mens is in de natuur — recht en biologie: recht is een werkelijkheidsverschijnsel. «comportement» te benaderen en te verklaren als iedere natuurwerkelijkheid. Het rechtsinstinct. Marxistische verklaring — Het levend recht.

Wetgever en rechter moeten afdalen om in het evolutieproces deel te nemen en te hebben. Recht is uiteindelijk wat aan de gang is. Kennen van recht is kennen van het faktiese, de gevolgde leefregel biologies gedetermineerd. De rechter moet de daar erkende belangen beschermen, de behoeften van het verkeer ontzien.

Dit is het einde. Recht heeft alle eigen zin verloren. Een vorm en een kracht ten dienste van andere levensstromingen, economische - sociale. Ancilla zoals in de M. E. de filosofie dienstbaar was.

De weg terug.

Recht is kunst, niet weten. Creatief werk van de begenadigde δημιουργοι. Het dwingend horende. Steeds individueel experiment maar universeelbaar. Over de Sartriaanse problematiek «waarom zal monogamie die ik verkies ook voor anderen gelden». Sartre «L'existentialisme est un humanisme». De opinio juris. Bijvoeging van overheidsgezag is secundair. — Verschijningsvormen van het recht in wet, vonnis. De juristenstand en de opleiding.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 17 September 1953.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Piret.

Advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Adv. : Mrs della Faille d'Huyse en Van Leynseele,

Sequestratie van vijandelijk vermogen. — Niet-toepasselijkheid van het akkoord van Washington van 25 Mei 1946 op in België gelegen goederen. — Onverschillig is op welke plaats de aandelen ener gesequestreerde N. V. zich bevinden (wet van 14 Juli 1951, art. 2).

Het op 25 Mei 1946 met Zwitserland gesloten akkoord van Washington bedoelt alleen de in Zwitserland gelegen Duitse goederen; uit zijn bewoordingen blijkt dat het niet toepasselijk is op de goederen, welke gelegen zijn op het grondgebied van een door de geallieerde mogendheden, die het akkoord hebben ondertekend; het is zonder invloed ten aanzien van de maatregelen, welke deze mogendheid oorbaar acht te treffen met betrekking tot deze goederen.

De beslissing van de Zwitserse Gemengde Commissie in uitvoering van voormeld akkoord van Washington bindt mitsdien noch de Belgische Regering, noch de Belgische Rechter ten aanzien van de sequestratie van in België gelegen goederen ener vennootschap.

In dit opzicht is zonder belang de plaats, waar de aandelen van de vennootschap zich bevinden : artikel 2 van de Wet van 14 Juli 1951, hetwelk sedert 4 September 1944 in België als verklarende wetbepaling van kracht is, bepaalt inderdaad dat de Duitse belangen in Belgische vennootschappen in bewaring worden gesteld, ook wanneer de aandelen, die deze belangen vertegenwoordigen, zich in het buitenland bevinden.

N.V. Etablissements Aeroxon t/ Dienst van het Sequester.

Gelet op het bestreden arrest, d.d. 13 October 1951 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel : schending van de wet dd. 30 Maart 1948, houdende goedkeuring van het internationaal akkoord betreffende de herstelbetalingen, ondertekend op 14 Januari 1946 te Parijs en in het bijzonder van de artikelen 1, 6 (in het bijzonder littera C) van dit internationaal akkoord, schending van de artikelen 1350, 1351 van het Burgerlijk Wetboek; schending van artikel 97 van de Grondwet; schending van de artikelen 1, 2, 3 en 8 van het Wetsbesluit d.d. 23 Augustus 1944, betreffende de Sequestratie van de vijandelijke goederen;

Eerste onderdeel : doordat het bestreden arrest, alhoewel het erkent dat een beslissing van de Zwitserse verrekeningsdienst dd. 5 Maart 1948, beslissing die op 13 Maart 1948 door de Zwitserse Gemengde Commissie goedgekeurd werd, verklaard heeft dat 80 % der aandelen van de Naamloze Vennootschap Orion aan Zwitserse onderdanen toebehoren (bij toepassing van het internationaal akkoord, ondertekend op 14 Januari 1946 te Parijs) en dat de Naamloze Vennootschap Orion bijgevolg als een Zwitserse vennootschap dient te worden aangezien,

het door eiseres ingeroepen middel verwerpt, waarbij werd aangevoerd dat de Belgische Staat deze beslissing moest eerbiedigen om reden dat de « beslissingen, in uitvoering van het akkoord van Washington van 25 Mei 1946 genomen, alleen van kracht zijn op goederen in Zwitserland gelegen en geen uitwissel kunnen hebben ten opzichte van goederen in België gelegen »;

zulks terwijl de Belgische Staat en de Dienst van het Sekwester gehouden waren bij toepassing van de wet dd. 30 Maart 1948, van het internationaal akkoord dd. 14 Januari 1946 en van het akkoord van Washington van 25 Mei 1946 (toepasselijk overeenkomstig artikel 6 littera C van het verdrag van Parijs) de Naamloze Vennootschap Orion als een Zwitserse vennootschap te erkennen, wier aandelen voor 80 % aan Zwitserse onderdanen toebehoorden en bijgevolg de aan deze vennootschap in België toebehorende goederen niet konden beschouwen als aan Duitse onderdanen toebehorend, namelijk niet de goederen van de Naamloze Vennootschap Aeroxon, eiseres;

Tweede onderdeel : doordat het bestreden arrest aldus beslist heeft om de door de eerste rechter ingeroepen redenen, « die het Hof tot de zijne maakt », na verklaard te hebben dat eiseres het middel handhaaft « zonder echter nieuwe argumenten aan te halen » en aldus het door eiseres in haar besluiten ingeroepen nieuw middel onbeantwoord laat;

zulks terwijl eiseres in haar in hoger beroep genomen besluiten deed gelden « dat de Office Suisse de Compensation bij zijn beslissing van 5 Maart 1948 erkend heeft dat de verkopen van 12 Juli 1939 werkelijk en geldig waren, dat 80 % van het kapitaal van de Orionvennootschap sinds 12 Juli 1939 toebehoorden aan Zwitserse onderdanen en dat derhalve de vennootschap en haar dochtervennootschappen dienen te worden beschouwd als Zwitsers » en ook « dat de Office Suisse de Compensation bevoegdheid bezat om met het oog op de tegeldemaking ervan te beslissen of de in Zwitserland gelegen goederen al dan niet Duits zijn; dat hij dus bevoegdheid bezat om te zeggen of de Orion vennootschap al dan niet Zwitsers is;

Dat van het ogenblik af waarop de vennootschap beschouwd wordt als Zwitserse onderneming, de vennootschap waarvan ze het hele kapitaal bezit, eveneens dient te worden beschouwd als Zwitsers; dat dit dus waar is voor concludente en dit des te meer, daar de aandelen die er het kapitaal van uitmaken zich bevinden in Zwitserland, d.i. op het grondgebied dat onderworpen is aan de bevoegdheid van het « Office Suisse de Compensation »;

Overwegende dat blijkens de vermeldingen van de bestreden beslissing aanlegster onder sequestratie werd gesteld, omdat zij gecontroleerd werd door de holdingmaatschappij Orion, waarin tweehonderd aandelen toebehoorden aan Duitse onderdanen, de gebroeders Friedrich en Rudolf Kaiser; dat de gebroeders Kaiser op 12 Juli 1939 honderd zestig aandelen hadden overgedragen aan drie Zwitserse onderdanen, waarvan er twee naderhand hun titels aan de derde, Spahn geheten, hebben overgedragen; dat de rechter over de grond om de door hem opgegeven bepaalde redenen deze verkopen geveinsd verklaart en zegt dat zij ten doel hadden de maatregelen te ontduiken welke, naar toentertijd reeds was te voorzien, onvermijdelijk zouden worden getroffen ten opzichte van de Duitse goederen ingeval oorlog mocht uitbreken;

Overwegende dat het eerste onderdeel van het mid-

del aan het bestreden arrest verwijt te hebben miskend de op de Belgische Staat en op de Dienst van het Sequester rustende verplichting de beslissing in acht te nemen, waarbij de Gemengde Commissie, opgericht krachtens de bepalingen van het op 25 Mei 1946 met Zwitserland gesloten akkoord van Washington, de bovenbedoelde verkopen echt en waar had verklaard en daaruit afgeleid, dat de naamloze vennootschap Orion een Zwitserse vennootschap was;

Overwegende dat artikel 6, C, van het op 14 Januari 1946 te Parijs gesloten akkoord over de herstelbetalingen, tot uitvoering waarvan het akkoord van Washington tot stand is gekomen, luidt als volgt: «de eigendom van of de controle over de Duitse goederen, die zich bevinden in landen, die tijdens de oorlog tegen Duitsland neutraal bleven, zal aan Duitsland worden ontnomen. Deze goederen zullen vereffend worden of er zal over beschikt worden overeenkomstig de beslissingen, die de Verenigde Staten van Amerika, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk kunnen nemen ter uitvoering van overeenkomsten, die deze mogelijkheden zullen sluiten met de neutrale landen; de netto-opbrengst van de vereffening of van de daden van beschikking over deze goederen zal ter beschikking worden gesteld van het Intergeallieerd Agentschap voor de Herstelbetalingen om als herstelbetaling te worden verdeeld»;

Overwegende dat het akkoord van Washington alleen de in Zwitserland gelegen Duitse goederen bedoelt; dat uit de termen blijkt dat het niet toepasselijk is op de goederen, welke gelegen zijn op het grondgebied van een der geallieerde mogendheden, die het akkoord hebben ondertekend en dat het zonder invloed is ten aanzien van de maatregelen, waarvan deze mogelijkheid te treffen, met betrekking tot deze goederen gepast zal achten;

Overwegende dat de beslissing van voormelde Gemengde Commissie bijgevolg noch de Belgische regering, noch het Belgische Gerecht bindt, wat de tenuitvoerbrenging aangaat van de schikkingen ter zake van de Sequestratie van de goederen van de vennootschap Aeroxon, welke zich op Belgisch grondgebied bevinden;

Overwegende dat in dit opzicht de plaats, waar de aandelen van aanlegster zich bevinden, van belang is ontbloeit; dat artikel 2 van de wet van 14 Juli 1951, hetwelk sedert 4 September 1944 in België als interpretatieve bepaling van kracht is, inderdaad bepaalt dat de Duitse belangen in de Belgische vennootschappen onder sequestratie worden gesteld, bijaldien de aandelen, welke deze belangen vertegenwoordigen, zich ook in het buitenland bevinden;

Waaruit volgt dat het eerste onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist; (verder zonder belang);

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten en overwegende dat de voorziening betekend is geweest vóór 15 September 1953, datum van het in werking treden van de wet van 20 Juni 1953, verwijst ze in de vergoeding van 150 frank jegens verweerder.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer — 12 Juni 1953

Voorzitter : M. Bail

Raadsheer-Verslaggever : M. de Clippele.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt

Advocaten : Mrs H. Simont en Van Ryn

1. **Overeenkomsten. — Onder dwang van de bezetende macht aangegane overeenkomsten. — Vereiste voor de toepasselijkheid van art. 1 van de wet van 12 April 1947.**

2. **Vennootschap. — Besluit tot wijziging der Statuten van een N.V., krachtens art. 70 Wet op de Vennootschappen bindend voor de aandeelhouders, die daaraan niet medegewerkt hebben.**

1. *De toepassing van art. 1 van de wet van 12 April 1947 veronderstelt een toestemming, gegeven door een persoon, blootgesteld aan berovings- of sequestratiemaatregelen vanwege de bezettende overheid, of een in zijn naam gegeven toestemming.*

2. *De alinea's 2 en volgende van de wet op de handelsvennootschappen laten aan de algemene aandeelhoudersvergadering ener N.V. toe de statuten te wijzigen zonder toestemming van al de aandeelhouders, zo de bepaalde voorwaarden van aanwezigheid en meerderheid vervuld zijn.*

Daaruit volgt dat de door een regelmatig samengestelde algemene vergadering genomen besluiten bindend zijn, ook voor de vennoten, die zich daartegen hebben verzet of daaraan niet hebben deelgenomen, niet krachtens een vermoeden van toestemming dezer aandeelhouders, maar krachtens de wet zonder hun toestemming.

« Société Bancaire d'Hypothèque et de Dépôts » e.a.
t/ Janssens W. e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 Mei 1951 gegeven door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel : schending van de artikelen 1 en 2 van de wet van 12 April 1947, waarbij een wettelijk vermoeden wordt gesteld ten behoeve van zekere personen, slachtoffers van zedelijke dwang, 1111, 1134, 1135, 1832, 1843, 1844, 1865 van het Burgerlijk Wetboek, 1 in het bijzonder alinea 2, 70, 72, 74 der wetten op de handelsvennootschappen, samengeschied bij Koninklijk Besluit van 30 November 1935, doordat het bestreden arrest beslist, dat de beslissingen, welke op 8 September 1951 door de algemene vergadering van de « Boomse Handels-Scheepsbouwmaatschappij » getroffen werden, niet mogen vernietigd worden krachtens de wet van 12 April 1947 om de reden, dat de aanleggers op de algemene vergadering niet aanwezig waren, zulks terwijl artikel 1 van voormelde wet toepasselijk is op alle overeenkomsten en de beslissingen van een algemene vergadering van een naamloze vennootschap een contractueel karakter hebben en de afwezige vennoten binden, die aldus ook partij zijn bij de maatschappelijke overeenkomst :

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat aanleggers, aandeelhouders van de naamloze vennootschap « Boomse Handels- en Scheepsbouwmaatschappij », hoewel zij de op 8 September 1941 gehouden, overeenkomstig artikel 70 der samengestelde wetten op de handelsvennootschappen, algemene vergadering een wijziging aan de statuten bracht, niet hadden bijgewoond, de vernietiging van die beraadslaging hebben gevorderd, beweerende dat

zij zich in de feitelijke omstandigheden hebben bevonden, vermeld bij artikel 1 der wet van 12 April 1947 en dat diensgevolge de beraadslaging, die hen bond, krachtens deze wetsbepaling, vermoed werd, bewilligd te zijn onder de drang van een zedelijke dwang;

Overwegende dat de toepassing van voormeld artikel 1 onderstelt namelijk een toestemming, gegeven door een persoon, blootgesteld aan berovings- of sequestratiemaatregelen vanwege de bezettende overheid, of een toestemming in zijn naam gegeven;

Overwegende dat de alinea's 2 en volgende van artikel 70 der samengeschatte wetten op de handelsvennootschappen aan de algemene vergadering der aandeelhouders van een naamloze vennootschap toelaten de statuten te wijzigen zonder de toestemming van al de aandeelhouders, zo zekere voorwaarden van aanwezigheid en van meerderheid vervuld zijn;

Waaruit volgt dat de beraadslaging, genomen door een regelmatig samengestelde algemene vergadering, bindend is voor de vennoten, die zich daartegen hebben verzet of daaraan niet deel hebben genomen, niet krachtens een vermoeden van toestemming dezer aandeelhouders, maar krachtens de wet en zonder hun toestemming;

Dat het middel naar recht faalt;
(Het overige zonder belang);

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten en tot een vergoeding van 150 frank jegens verweerders.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 11 Mei 1953.

Voorzitter : M. Thienpont

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Moeneclaeys

Advocaat-Generaal : M. Matthijs

Advocaten : Mrs G. Debra en Vanheghe

1. **Samenvoeging wegens verknoktheid of litispendingie.** — Kan niet ambtshalve worden uitgesproken.
2. **Exceptie van gerechtelijk gewijsde.** — Niet dezelfde oorzaak.
3. **Aanneming van werk.** — Verborgene gebreken.

1. *De samenvoeging wegens verknoktheid of litispendingie raakt de openbare orde niet, zodat zij bij het ontbreken van uitdrukkelijk verzoek door een van partijen bij betekende besluiten, door de Rechter niet ambtshalve kan worden uitgesproken.*
2. *Wanneer de feiten, die aan een nieuwe vordering ten grondslag liggen, verschillend zijn van die, op grond waarvan het uitgesproken vonnis is gewezen, zijn de oorzaken verschillend en gaat de exceptie van gerechtelijk gewijsde niet op.*
3. *Wanneer, zoals in onderhavig geval, de leverancier van een bestelde melktank niet optreedt als industrieel, die tevoren en in serie tanken vervaardigt, maar als ambachtsman, die hoofdzakelijk zijn werk en vakkenis presteert, met bijlevering van de daartoe vereiste stof, welke als bijzaak moet worden beschouwd, bestaat er tussen partijen een aanneming van werk.*

De aansprakelijkheid van de aannemer houdt op bij de opnemings van het werk wat betreft de zichtbare gebreken, doch niet wat betreft de verborgene gebreken, d.w.z. die, welke de aanbesteder bij een nauwkeurig onderzoek bij de opnemings niet heeft kunnen opmerken.

De aanbesteder kan zich niet meer op verborgene gebreken beroepen, indien hij 19 maanden na de levering van de tank heeft laten voorbijgaan en die tank bovendien heel die tijd buiten is blijven liggen; daardoor is immers de mogelijkheid uitgesloten om met zekerheid vast te stellen of de beweerde gebreken reeds bij de opnemings bestonden.

P.V.B.A. Zuivelfabriek te Lo t/ De Bast.

Advies van het Openbaar Ministerie

I. Ten aanzien van wat is voorafgegaan :

1° Op grond van een overeenkomst, gesloten op 22 Maart 1950, heeft de P.V.B.A. « Zuivelfabriek te Lo » van de heer De Bast, constructeur te Lembeek-bij-Halle, tegen de prijs van 83.000 fr. een melktank besteld, die tot het bergen van 4000 liter melk bestemd was.

Bij de levering van bedoelde tank op 5 October 1950 ondervonden partijen, dat deze te hoog was voor de bewerkingszaal, waar hij moest worden ingebouwd.

2° Naderhand, op 8 November 1950, verbond de heer De Bast zich ten opzichte van dezelfde maatschappij haar een tweede melktank van ongeveer dezelfde inhoud tegen einde December 1950 te leveren, levering welke echter steeds uitbleef en in Mei 1951 nog niet was verricht, omdat, naar de beweringen van de tankconstructeur De Bast, het saldo van de prijs van de eerste tank hem eerst volledig moest worden uitbetaald, terwijl de melkerij beweerde dat de tweede tank in de plaats van de eerste tank diende te worden geleverd.

3° Tot slot van de betwistingen, welke desaan-gaande tussen partijen opgerezen waren, stelde de P.V.B.A. « Zuivelfabriek te Lo » tegen de tankconstructeur De Bast vóór de rechtbank van eerste aanleg te Veurne, een eerste rechtsvordering in, strekkende tot de verbreking ten nadele van de heer De Bast van de overeenkomst dd. 22 Maart 1950, naar haar bewering aangevuld door de overeenkomst dd. 8 November 1950, en tot betaling door de heer De Bast van een bedrag, 55.000 fr. groot, zijnde de voorschotten die hij reeds ontvangen had, alsmede van een bedrag, 55.000 fr. groot, als schadeloosstelling, aldus samen 110.000 frank.

Bij wedereis vorderde de heer De Bast de betaling van een bedrag van 40.450 fr., zijnde 28.000 fr. als saldo, verschuldigd op de prijs van de eerste melktank, en 12.450 fr. als winstderving op de betaling van de tweede melktank, bestelling die door de melkerij als verbroken werd beschouwd.

4° Bij vonnis op tegenspraak dd. 12 Juli 1951, waartegen geen rechtsmiddel werd ingesteld, heeft de rechtbank van eerste aanleg te Veurne geoordeeld en beslist, dat de P.V.B.A. « Zuivelfabriek te Lo » ertoe gehouden was de prijs van de eerste tank, welke zij bestelde en aanvaardde, te betalen, zodat de eis tot verbreking van de overeenkomst met terugbetaling van de gestorte voorschotten als zijnde niet gegrond afgewezen werd, terwijl de wedereis tot betaling van het saldo van de prijs van de eerste melktank toegewezen werd.

Wat de tweede melktank betreft, was de Rechtbank van mening dat het vervaardigen van deze tank tussen partijen wel besproken en in overweging genomen werd, doch dat zij dienaangaande uitdrukkelijk nooit een overeenkomst hadden gesloten. Dienvolgens werden de eis tot schadeloosstelling, ingesteld door de melkerij, en de wedereis van de heer De Bast wegens

winstderving op de bestelling van de tweede melktank afgewezen.

II. Ten aanzien van de onderhavige oorspronkelijke eis :

a) Bij deurwaardersexploot dd. 21 Mei 1952 — d.i. dus een tiental maanden na de uitspraak van voormeld vonnis, waarin de P.V.B.A. «Zuivelfabriek te Lo» onvoorwaardelijk heeft berust — heeft deze maatschappij vóór dezelfde rechtbank een tweede rechtsvordering ingesteld, strekkende tot :

1° de verbreking ten nadele van de heer De Bast van de voormelde overeenkomst dd. 22 Maart 1950, betreffende het vervaardigen en de levering van de eerste melktank, en zulks wegens beweerde verborgen gebreken, welke deze melktank bij zijn ingebruikstelling in Mei 1952 zou hebben vertoond;

2° de veroordeling van de heer De Bast tot terugbetaling van de prijs, zijnde 83.000 fr. + 3.725 fr. taks = 86.725 frank;

3° de veroordeling van de heer De Bast tot vergoeding aan de melkerij van de onkosten voor het inbouwen van de melktank alsmede van de onkosten voor het bekomen en inbouwen van een nieuwe tank in vervanging van de eerste, zijnde een bedrag geraamd op 75.000 frank.

b) Bij vonnis op tegenspraak dd. 10 Juli 1952, heeft de Rechtbank, vaststellende dat partijen en voorwerp van deze tweede rechtsvordering dezelfde waren als die van de eerste rechtsvordering, geoordeeld dat er ook identiteit van oorzaak tussen beide rechtsvorderingen bestond, althans enkel een verschil in de aangewende middelen, waar meer bepaald oorspronkelijke aanlegster in het eerste geding een zichtbaar gebrek inriep, en thans in het tweede geding een verborgen gebrek, hetwelk zij naar het oordeel van de Rechtbank trouwens noodzakelijk zou hebben moeten waarnemen vóór zij het eerste geding instelde.

Op grond van het gezag van het rechterlijk gewijsde, heeft de Rechtbank dienvolgens die tweede rechtsvordering als niet-ontvankelijk afgewezen.

Tegen dit tweede vonnis heeft de oorspronkelijke aanlegster tijdig, in regelmatige vorm en ontvankelijk beroep ingesteld.

III. Wat de verknochtheid of de litispendentie betreft:

Vooraleer de al dan niet ontvankelijkheid en verder gebeurlijk de al dan niet gegrondheid van deze tweede oorspronkelijke eis te onderzoeken, dient te worden opgemerkt dat amper een week vóór het instellen van deze eis, zijnde op 14 Mei 1952, oorspronkelijk verweerder, de heer De Bast, de P.V.B.A. «Zuivelfabriek te Lo» vóór de Rechtbank van Koophandel te Brussel heeft doen dagvaarden tot betaling van een bedrag van 20.173 fr., zijnde het verschuldigd saldo van een gezamenlijke rekening, waarin o.m. blijkt te zijn begrepen, echter voor een niet te bepalen bedrag : het saldo van de door deze melkerij verschuldigde prijs van de betwiste melktank.

Bij vonnis bij verstek dd. 2 Juli 1952 heeft de Rechtbank van Koophandel deze eis toegewezen. Dit vonnis werd aan de P.V.B.A. «Zuivelfabriek te Lo» op 7 Augustus 1952 betekend met bevel tot betaling.

Nopens de verdere rechtspleging, in deze zaak gebeurlijk gevoerd, worden geen bescheiden door partijen overgelegd. Tijdens de pleidooien in de onderhavige zaak, op 13 April 1953, heeft appellante vóór het Hof bij monde van haar raadsman, de vraag van de verknochtheid of de litispendentie gesteld tussen het onderhavige geding en het geding ingesteld vóór

de Rechtbank van Koophandel te Brussel; het is trouwens om die reden dat de zaak aan ons advies werd overgelegd.

Bij het onderzoek van de bundels is echter, noch in de besluiten, noch in een nota van appellante, iets nopens deze opwerping van verknochtheid of litispendentie te bespeuren.

Verknochtheid of litispendentie houdt trouwens in deze geen steek, vermits de zaak aan de Rechtbank van Koophandel te Brussel ingevolge haar verstekvonnis dd. 2 Juli 1952 onttrokken is, en geen bewijs van een gebeurlijk verzet tegen dit vonnis is gebracht, zodat er dus geen rechtsvordering vóór deze rechtbank aanhangig is. Eerste en onontbeerlijke voorwaarde opdat van art. 37bis der wet op de bevoegdheid in burgerlijke- en handelszaken gebeurlijk toepassing zou kunnen worden gemaakt.

Het is dan ook volstrekt overbodig verder vast te stellen dat de voorwaarden, vereist opdat de samenvoeging wegens verknochtheid of litispendentie zou kunnen geschieden, in zake geenszins vervuld zijn; beide zaken zijn immers niet in eerste aanleg en anderzijds, daar de samenvoeging de openbare orde niet raakt, kan zij bij ontstentenis van uitdrukkelijk verzoek door een der partijen in betekende besluiten uitgedrukt, door de rechter niet van ambtswege worden opgelegd. (Zie Van Bauwel : «Handboek voor het Burgerlijk Procesrecht», Tweede deel, blz. 129-130 n° 377.378.)

IV. Nopens de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis.

Zo bij vergelijking tussen de eerste rechtsvordering, die op het eindvonnis dd. 12 Juli 1951 is uitgelopen, en de tweede rechtsvordering, voorwerp van het thans bestreden vonnis, er identiteit is van partijen, optredend in dezelfde hoedanigheid, en van voorwerp, is de identiteit van oorzaak tussen beide rechtsvorderingen niet zo klaarblijkend als men het op het eerste gezicht wel zou kunnen denken.

Weliswaar bedoelden beide rechtsvorderingen de verbreking van dezelfde overeenkomst en is de rechtsgrond, de titel, waarop deze rechtsvorderingen steunden, wel de «eadem causa perendi», hetzelfde contract, onverschillig of die overeenkomst nu een verkoop is of een aannemingsovereenkomst.

Nochtans in verband met de zin, waarin de «oorzaak» door het Art. 1351 B.W. is opgevat, kan rekening worden gehouden met verschillende rechtsvorderingen, alhoewel zij hetzelfde voorwerp hebben en gegrond zijn op hetzelfde contract, zodat tot beoordeling van het rechterlijk gewijsde in een ingewikkeld geval zoals de onderhavige zaak veeleer de vraag dient te worden beantwoord of de rechtbank bij haar eerste vonnis dd. 12 Juli 1951 wel dezelfde kwestie heeft gevonnist als die, welke door de tweede rechtsvordering aan haar beoordeling onderworpen werd. (Zie : De Page, B. III, uitg. 1942 n° 964, littera B., blz. 977.)

Bij haar vonnis dd. 12 Juli 1951 heeft de rechtbank enkel beslist dat wegens de afmetingen van de bestelde en geleverde melktank, meer bepaald haar te grote hoogte, de overeenkomst niet kon worden te niet gedaan, omdat de melkerij bij of onmiddellijk na de levering de melktank niet had geweigerd, doch dienaangaande enig voorbehoud had gemaakt, terwijl anderzijds het bestaan van een voltrokken overeenkomst nopens het leveren van een tweede melktank in vervanging van de eerste niet bewezen werd.

Bij de tweede rechtsvordering werd door de oorspronkelijke aanlegster tot staving van haar eis tot

verbreking van dezelfde overeenkomst nopens de eerste melktank, aangevoerd, dat bij het in gebruik stellen van deze tank ongeveer 14 dagen vóór de betekening der dagvaarding, zijnde dus in de loop van de eerste week der maand Mei 1952, ingebruikneming welke appellante aanbiedt te bewijzen, deze tank na een tweetal dagen verscheidene gebreken vertoonde, in het inleidend dagvaardingsexploot duidelijk vermeld, welke worden vorogesteld als gebreken, die enkel bij het in gebruik nemen van de tank konden worden ontdekt of waargenomen, en waardoor niet in October 1950, zoals de eerste rechter bij vergissing of ten minste zonder enig bewijs, heeft aangenomen, doch wel eerst in Mei 1952 (zijnde 10 maand na zijn eerste beslissing en 19 maand na de werkelijke levering van de melktank 5.10.1950), kon vastgesteld worden dat deze tank onmogelijk zou kunnen worden aangewend tot de bestemming, waartoe zij bestemd werd.

Wanneer nu, vooraleer tot het onderzoek van de gegrondheid der beweringen van oorspronkelijke aanlegster over te gaan, eerst de vraag wordt gesteld of het geschil, door de Rechtbank uitgemaakt in het eerste geding de « eadem quaestio » is als die, welke door de tweede rechtvordering aan haar oordeel werd onderworpen, kan naar ons oordeel bezwaarlijk worden beweerd dat, in de veronderstelling dat de Rechtbank deze tweede eis zou hebben toegewezen, deze beslissing volstrekt strijdig ware geweest met haar eerste vonnis.

Het wil ons dan ook voorkomen dat het verschil tussen de beide rechtsvorderingen niet enkel en uitsluitend in een louter verschil van de aangewende middelen, — a.g. van de tot staving van de eis aangevoerde bewijzen en argumenten, — te vinden is, doch ook in een verschil van het feit, dat aan beide rechtsvorderingen tot grondslag ligt, en er de oorzaak van is, en zulks destemeer dat de rechtbank, — zoals hierboven reeds gezegd, — in de bestreden beslissing niet vermocht te verklaren dat de betwiste melktank twee dagen na de levering op 5 October 1950 in gebruik genomen werd en dus reeds vóór het instellen van het eerste geding in Juni 1951 de in het tweede geding ingeroepen gebreken moest vertonen, zulks terwijl de oorspronkelijke aanlegster, zowel in haar inleidend dagvaardingsexploot dd. 21 Mei 1952 als in haar besluiten dd. 30 Juni 1952, steeds heeft aangevoerd en thans vóór het Hof aanbiedt te bewijzen, dat deze ingebruikneming eerst in begin Mei 1952 geschiedde en deze gebreken eerst een paar dagen na deze ingebruikneming konden waargenomen worden, en verder niets aan de Rechtbank toeliet het tegenovergestelde aan te nemen of uit bepaalde omstandigheden af te leiden.

Wij menen dan ook dat de exceptie van rechterlijk gewijsde ten deze niet kan worden aangevoerd en besluiten tot de principiële ontvankelijkheid van de tweede oorspronkelijk eis.

V. Ten gronde.

1°) Bij nader onderzoek van de overeenkomst dd. 22 Maart 1950 wil het ons voorkomen dat — zoals geïntimeerde in hoofdzaak aanvoert — deze overeenkomst als een aannemingscontract dient te worden beschouwd, waarbij de tankconstructeur De Bast hoofdzakelijk zijn werk en vakkennis zou presteren en de bestelde melktank zou « afwerken volgens de regels van het vak », zoals de overeenkomst uitdrukkelijk bepaalt, aldus met bijlevering van de daartoe vereiste stof, dewelke in zake niet als hoofdzaak, doch eerder als bijzaak beschouwd werd, hebbende het

gepresteerde werk een overheersende betekenis. Zulks blijkt naar ons oordeel ook uit de naderhand tussen partijen gevoerde briefwisseling.

Het Hof kent de betwisting, welke in de rechtsleer gerezen is, waar sommige auteurs op grond ener argumentatie, afgeleid uit het art. 1788 van het B. W., de volstreckte mening zijn toegedaan, dat de aanneming van werk met bijlevering van de stof altijd als een verkoop en meer bepaald als de verkoop van een toekomstige zaak, dient te worden aangezien (Zie o.m. Troplong-Louage, n° 965; Laurent, B. XXVI, n° 5; Baudry-Lacantinerie-Louage, n° 3872; Colin et Capitant (8° druk), B. II, n° 704), terwijl andere rechtsgeleerden dergelijke overeenkomst als een gemengd contract beschouwen, dat de samenlopende uitwisselingen oplevert van de verkoopovereenkomst en van de aanneming van werk. (Zie: Planiol, B. II, n° 1902; Planiol et Ripert, B. XI, n° 912). Kluyskens: « De Contracten », uitg. 1952, n° 351, blz. 483), geeft uiting aan een meer genuanceerde zienswijze en beschouwt de overeenkomst als een verkoop op levering of als een dienstverhuring naar gelang de stof, door de vervaardiger der zaak bijgeleverd, hoofdzaak is, ofwel deze bijgeleverde stof eigenlijk maar bijzaak is, en het gepresteerde werk een overheersende betekenis heeft, criterium dat wij op grond van de werkelijke bedoelingen der partijen op zijn minst menen te kunnen aanvaarden.

In ons land is de rechtspraak dienaangaande verdeeld. (Zie de rechtspraak aangehaald door De Page, B. IV, uitg. 1943, n° 871, blz. 891, onder voetnoot n° 2), alhoewel die van het Hof van Beroep te Gent zich nochtans uitspreekt voor de overeenkomst van aanneming van werk. (Zie: Gent, 19 Juli 1882, Pas. 1882, II, 384; Gent, 1 Juli 1885, Pas. 1885, II, 389; Gent, 22 Juli 1904, Pas. 1905, II, 290).

Zulks is ook de stelling, die door De Page (B. IV, uitg. 1943, n° 873, blz. 893-894) op oordeelkundige en gezaghebbende wijze krachtadig wordt verdedigd, waar hij op grond van de tekst van art. 1788 en in verband met de bepaling van art. 1794 van het B.W., duidelijk bewijst dat, ingeval de aannemer van het werk of hij die zijn diensten verhuurt de stof bijlevert, de oplossing, welke principieel geboden is, niet de verkoop, maar wel het aannemingscontract is.

Wij menen dat in het onderhavige geval de tussen partijen op 22 Maart 1950 gesloten overeenkomst destemeer als een contract van aanneming van werk dient te worden beschouwd en niet als een verkoop op levering, dat, — buiten hetgeen wij hierboven reeds hebben opgemerkt, — geïntimeerde ons niet voorkomt als een nijveraar, die melktanken op voorhand, in serie, en op enigszins grote schaal, vervaardigt, zodat hij dus over een uitgebreide productie beschikt, dewelke steeds klaar is tot de verkoop, maar eerder veel meer als een ambachtsman-fatsoeneerder, dient te worden aangezien, weliswaar houder van een nijverheidsinrichting, die hij betitelt « Atelier de constructions électro-mécanique », maar aan wie geen voorwerp, machine, afzonderlijke stukken, enz. besteld worden, die hij in grote serie zou vervaardigen, doch wel een bepaald voorwerp, zoals in deze: een melktank, van bepaalde inhoud, met bepaalde afmetingen, en in bepaalde grondstoffen (staal en roestvrij staal) te vervaardigen. (Zie: De Page, op. cit., n° 873bis, tweede alinea, blz. 895.)

2°) Wat nu betreft de door appellante tot staving van haar oorspronkelijke eis ingeroepen gebreken, te weten: het gemis aan stevigheid van de binnenketel en het leklopen van de pekel- en buitenketel, waardoor afkoeling en isolering onbestaande zouden zijn,

dient aan het principe te worden herinnerd dat, zo bij aanneming van werk de aannemer goed en deugdelijk werk leveren moet, de werkbesteller in principe geen reclamatie meer kan doen gelden wegens gebreken, die het werk vertonen zou, eens dat hij het werk heeft opgenomen, daar inderdaad de opneming van het werk als goedkeuring geldt. (Zie : De Page, op. cit., n° 882, blz. 109-910; Kluyskens, op. cit., n° 352, 3°, blz. 484.)

Waar de rechtsleer haast eensluidend akkoord gaat om op grond van de thans in zwang zijnde wetgeving ertoe te besluiten dat die opneming van het werk, wanneer het een roerende zaak betreft, de aansprakelijkheid van de aannemer doet verdwijnen, niet alleen wat de zichtbare gebreken betreft, maar ook wat de verborgen gebreken aangaat. (Zie : De Page, op. cit., n° 882, blz. 909, voetnota n° 1), wordt die al te volstrekte stelling door de Belgische rechtspraak om zo te zeggen eensluidend verworpen, en neemt deze enkel aan dat de opneming van het werk slechts de zichtbare gebreken dekt, doch niet de verborgen gebreken, d.w.z. die, welke de werkbesteller bij een nauwkeurig onderzoek bij de opneming van het werk niet heeft kunnen ontdekken, zodat niet kan worden beweerd dat hij op dat punt het werk heeft goedgekeurd. (Zie : De Page, op. cit., n° 882, blz. 910, de rechtspraak aangehaald onder voetnoot n° 1; zie ook : Kluyskens, op. cit., n° 352, 3°, blz. 484-485). Doch zelfs volgens deze jurisprudentiële zienswijze volstaat het niet dat de werkbesteller om zich op contractuele aansprakelijkheid van de aannemer te beroepen enkel zou beweren dat hij bij de opneming van het werk het gebrek niet heeft waargenomen, waar de beweerde verberging eigenlijk te wijten is aan zijn technische onbevoegdheid of aan zijn eigen nalatigheid en hij bij de opneming dit beweerde gebrek ten slotte onmiddellijk had kunnen of moeten vaststellen, ware hij aandachtig geweest of, indien hij over de technische vakkennis niet beschikte om het geleverde werk te onderzoeken in verband met zijn bestemming, had hij zich, gelet op de aard en het doel van dit werk, bij de opneming moeten laten bijstaan door een technicus, zoals zulks normaal of doorgaans het geval is bij de levering van een afgewerkt voorwerp, zoals dit waarover het in deze gaat, aan een firma, die, naar wij vermenen, min of meer de gewoonte heeft een dergelijk voorwerp te bezigen en dan ook op voorhand noodzakelijk weet dat de eerste vereisten van een melkketel de stevigheid en de dichtheid zijn, met de daarmede in verband staande isolering en afkoeling van de melk of de room die deze ketel zou bevatten.

In de onderhavige zaak, wil het ons voorkomen dat appellante bij de opneming van de betwiste melktank door middel van enkele proefnemingen, die ten slotte wellicht geen bijzondere voorafgaande maatregelen of werken vereisten, zich op 5 October 1950, of kort nadien, had kunnen vergewissen van de stevigheid en de dichtheid van de ketel van de melktank, en daartoe niet noodzakelijk het ogenblik moest afwachten waarop het haar zou believen de melktank, na inbouw in haar werkplaats, in gebruik te nemen, wat « in casu » zou geschied zijn negentien maanden na de opneming.

Moest men haar stelling aanvaarden, zo zou niets er zich tegen verzetten, dat appellante het normaal onderzoek van het haar geleverde werk zou verrichten verscheidene jaren na de opneming; de misbruiken, waartoe zulkdanig stelsel aanleiding kan geven, liggen voor de hand.

Wij zijn dan ook de mening toegedaan, dat in de onderhavige zaak en bij uitsluiting van art. 18 der wet dd. 25 October 1919, waarvan noch de tekst, noch

de geest haar toepassing op het onderhavige geval zouden kunnen rechtvaardigen, appellante, bij een normaal nazicht van de melktank, kort na de opneming er van, de gebreken, die zij negentien maand nadien inroept, had kunnen vaststellen of door haar enigszins gespecialiseerd personeel had kunnen doen waarnemen, zodat deze gebreken eigenlijk met zichtbare gebreken dienen te worden gelijkgesteld en derhalve thans niet tot verbreking van de overeenkomst aanleiding kunnen geven.

In de tweede plaats, mocht het Hof echter toch van oordeel zijn dat appellante deze gebreken enkel heeft kunnen vaststellen bij de eerste ingebruikneming, welke appellante beweert in begin Mei 1952 te zijn geschied, dan nog zou het vooreerst behoren door het door appellante verzocht getuigenverhoor na te gaan of deze ingebruikneming wel voor de eerste maal geschied is in begin Mei 1952, wat door geïntimeerde wordt ontkend, en vervolgens zouden zowel de werkelijkheid als de juiste oorzaken van de aangehaalde gebreken door middel van een deskundig onderzoek moeten worden vastgesteld. Uit het oog dient immers niet te worden verloren dat naar de beweringen zelf van appellante, die de werkelijkheid der gebreken niet bewijst noch aanbiedt te bewijzen, de betwiste melktank tot na afloop van het eerste geding buiten is blijven liggen, wie weet in welke omstandigheden, zodat het geenszins is uitgesloten dat de stevigheid en de dichtheid der melkketels van de tank kunnen zijn aangetast ten gevolge van feiten of oorzaken, die ten slotte geheel buiten geïntimeerde staan.

VI. *Besluit.*

Op grond van al het hierboven uiteengezette luidt ons besluit als volgt :

- 1°) Ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis;
- 2°) a) Hoofdzakelijk : ongegrondheid van deze eis en dienvolgens van het beroep;
- b) Ondergeschikt : getuigenverhoor en deskundig onderzoek.

Arrest

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig werd werd ingesteld;

Overwegende dat appellante bij pleidooi, bij monde van haar raadsman de verknochtheid of litispendingie heeft opgeworpen tussen onderhavig geding en een geding, ingesteld op 14 Mei 1952 door geïntimeerde tegen appellante vóór de Rechtbank van Koophandel te Brussel en welke bij een verstekvonnis d.d. 10 Juli 1952 beslist werd;

Overwegende dat de samenvoeging wegens verknochtheid of litispendingie de openbare orde niet raakt, zodat zij bij ontstentenis van uitdrukkelijk verzoek door een der partijen in betekende besluiten uitgedrukt, door het Hof niet ambtshalve kan worden uitgesproken;

Overwegende dat geïntimeerde ten andere aanvoert dat de oorspronkelijke eis niet ontvankelijk is, daar het gaat om een geding, dat hetzelfde doel beoogt als dit, welk op 12 Juli 1951 op een eindvonnis uitliep, insgelijks door de eerste rechter gewezen tussen dezelfde partijen handelende in dezelfde hoedanigheid;

Overwegende dat appellante haar eerste vordering deed steunen op het feit dat de ten processe bedoelde tank een halve meter te hoog was en derhalve niet kon geplaatst worden op de daartoe bestemde plaats; dat de eerste rechter door zijn vonnis dd. 12 Juli 1951 appellante van deze eis afwees daar zij bij of onmid-

dellijk na de levering de melktank niet had geweigerd, noch dienaangaande enig voorbehoud had gemaakt; dat appellante in dit vonnis heeft berust;

Overwegende dat de tweede rechtsvordering welk op het bestreden vonnis uitliep, steunt op het feit dat de tank, welke reeds sedert 5 October 1950 geleverd was en voor het eerst begin Mei 1952 door appellante gebruikt werd, na een paar dagen ingebruikneming, verscheidene gebreken vertoonde, o.a. «...dat de binnenketel zware deuken vertoonde dor het duwen van de pekel... dat de pekelketel niet dicht was... dat de pekel, door de wand van de pekelketel in de isolatie drong en zelfs door de isolatie aan de buitenoppervlakte van de buitenketel belandt...»;

Overwegende dat appellante betoogt, dat die gebreken enkel bij het in gebruik nemen van de tank konden worden ontdekt of waargenomen, derwijze dat niet vroeger kon vastgesteld worden dat het toestel onmogelijk kon aangewend worden tot de bestemming, waartoe het besteld was;

Overwegende dat het bestreden vonnis, dat bij vergissing en zonder enig bewijs aanhaalt dat de tank reeds in October 1950 in gebruik genomen wordt, na te hebben opgemerkt dat appellante in haar tweede vordering een verborgen gebrek inriep en niet meer een zichtbaar gebrek, zoals in haar eerste vordering, besluit dat dit slechts een verschil in de aangewende middelen uitmaakt, hetgeen de toepassing van de regel «res judicata pro veritate habetur» niet kan vrijdelen;

Overwegende te dien opzichte dat in de onderstelling, dat de in het tweede geding ingeroepen gebreken, welke totaal andere zijn dan die, waarop de eerste vordering was gestaafd, bewezen waren, zulks de grondigheid van de vordering tot verbreking van de overeenkomst dd. 22 Maart 1950, zou rechtvaardigen; dat hieruit moet worden afgeleid dat het feit of de feiten, die aan ieder van beide rechtsvorderingen tot grondslag liggen en er de oorzaak van zijn, verschillend zijn, derwijze dat de exceptie van rechterlijk gewijsde ten deze niet kan worden aanvaard en de eis dus principieel ontvankelijk is;

Ten gronde :

Overwegende dat uit de aard van het door geïntimeerde gepresteerde werk en uit de tussen partijen gevoerde briefwisseling bedoelde overeenkomst als een contract van aanneming van werk dient te worden beschouwd; dat geïntimeerde inderdaad ter gelegenheid van het bestellen van bedoelde tank, niet opgetreden is als een nijveraar, die melktanken op voorhand en in serie vervaardigt, maar als een ambachtsman-fatsoeneerder, die hoofdzakelijk zijn werk en vakkennis presteert om bedoelde tank af te werken «...volgens de regel van het vak...» zoals de overeenkomst het uitdrukkelijk vermeldt, aldus met bijlevering van de daartoe vereiste stof, welke in onderhavig geval als bijzaak moet beschouwd worden, hebbende het gepresteerde werk een overheersende betekenis;

Overwegende dat, zo ter gelegenheid van de uitvoering van dergelijk contract de aansprakelijkheid van de aannemer wordt opgeheven bij de opneming van het werk, wanneer het gaat om zichtbare gebreken, zulks niet geldt voor de verborgen gebreken, d.w.z. die, welke de werkbesteller bij een nauwkeurig onderzoek bij de opneming niet heeft kunnen opmerken;

Overwegende dat in tegenstrijd met wat geïntimeerde beweert noch de tekst noch de geest van art. 18 der wet van 25 October 1919 de toepassing ervan op

het onderhavige geval kunnen rechtvaardigen; dat nochtans dient te worden aangenomen dat appellante niet meer gerechtigd is de deugdelijkheid van de geleverde tank te betwisten;

Overwegende inderdaad dat deze tank volgens de verklaring van appellante zelf na opneming gedurende 19 maanden buiten gelegen heeft; dat hij slechts na die tijd voor de eerste maal zou gebruikt zijn, waarna de beweerde verborgen gebreken vastgesteld werden;

Overwegende dat waar het zoals in casu gaat over toestellen waarvan de verborgen gebreken enkel kunnen worden waargenomen door het gebruik, het van zelf spreekt dat de aannemer slechts aansprakelijk is voor de gebreken welke bij de opneming bestonden;

Overwegende dat het feit dat meer dan 19 maanden verlopen zijn tussen het leveren van de tank en het inroepen der verborgen gebreken, gepaard met de omstandigheid dat hij gedurende heel die tijd buiten is blijven liggen, alle mogelijkheid uitsluit met zekerheid vast te stellen of de zware deuken en de andere voorgewende gebreken reeds bij de opneming bestonden;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 Juni 1935; Gehoord de heer substituut procureur-generaal Matthys in zijn eensluidend advies;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk;

Doet het bestreden vonnis te niet, trekt de zaak tot zich en, opnieuw wijzende, verklaart de oorspronkelijke eis ontvankelijk, maar ongegrond;

Verwijst appellante tot de kosten van beide aanleggen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

30 November 1953.

Voorzitter : M. L. B. Vanden Bussche.

Rechters : M.M. Eeman en van Balberghe.

Advocaat : Mr W. van Hille.

Epuratie. — Retroactieve opheffing der rechtsberoving.

— Gewettigd bij toepassing van artikel 15 der wet van 14 Juni 1948 (en 6 der wet van 29e Februari 1952). — Niet gewettigd bij toepassing van artikel 9 derzelfde wet.

Artikel 15 der wet van 14 Juni 1948 waarvan de toepassing eenvoudig verruimd werd bij de wet van 29 Februari 1952 (art. 6) voorzag een «opheffing en beperking» van de rechtsberovingen die ook retroactief mocht toegepast worden en mocht terugwerken tot zelfs op de dag waarop de rechtsberoving was ingetreden.

Artikel 9 van het wetsbesluit van 19 September 1945 dat overgenomen is in artikel 9 der wet van 14 Juni 1948, ofschoon het ook de woorden «opheffing en beperking» gebruikt, laat geen retroactieve maatregel toe.

Is derhalve stellig ongegrond het verzoek tot herziening der rechtsberoving uitgaande van iemand die op de datum van het verzoekschrift reeds van geen enkel recht meer vervallen was.

O. J.

Overwegende dat op het oogenblik van het indienen van de vraag tot opheffing van het verval, de verzoeker reeds van geen enkel recht meer vervallen was vermits het arrest door het Hof van Beroep gevelde op 15 Juni 1951, het verval maar tot op 1 Januari 1953 behouden had en het rekwet van 4 Juni 1953 dagtekent;

dat dus allereerst dient onderzocht of een verzoek tot opheffing in die omstandigheden gedaan, nog ontvankelijk is;

Overwegende dat verzoeker voor de ontvankelijkheid inroept dat de «opheffing of beperking» der rechtsberovingen tot op heden steeds retroactief uitgesproken werd bij toepassing van artikel 15 der wet van 14 Juni 1948; dat er dan ook geen reden is artikel 9 anders uit te leggen vermits de wetgever dezelfde termen gebruikt om de «opheffing of beperking» aan te duiden;

Overwegende dat de wet van 14 Juni 1948 inderdaad twee bepalingen bevatte die beide een verzoek tot opheffing of beperking van de rechtsberovingen toelieten namelijk artikel 9 enerzijds en artikel 15 anderzijds;

dat het allereerst past die beide bepalingen uiteen te houden;

dat artikel 15 een tijdelijke wettelijke regeling bevatte waarbij de vroeger veroordeelden of vervallen, onmiddellijk konden vragen om opheffing of beperking van hun rechtsberoving;

dat deze «opheffing of beperking», in dit artikel; als een werkelijke herziening van het vroeger vonnis bedoeld was en in de ogen van de wetgever moest dienen om de vroegere vonnissen en administratieve sancties voor wat de burgerlijke bijkomende sancties betrof, te herzien en te wijzigen naar de normen van de nieuwe wet;

dat dan ook vanzelfsprekend, zoals verzoeker het betoogt, deze «opheffing» retroactief kan bevolen worden in die gevallen waarin de nieuwe wettelijke regeling die bijkomende burgerlijke sancties slechts facultatief oplegde;

dat integendeel in artikel 9 een «opheffing of beperking» voorzien is na een termijn die volgens de gevallen vijf jaar of tien jaar bedraagt;

dat deze schikking, mits wijzigingen die hier zonder belang zijn, overgenomen werd uit artikel 9 van de besluitwet van 19 September 1945;

dat deze opheffing aldaar aangediend werd, in het verslag aan de Prins-Regent, als zijnde ingevoerd «ten behoeve van hen die van volkomen verbetering hebben doen blijken»;

dat de bedoeling van de wetgever hier dus niet meer is geweest een herziening van het vonnis, een wijziging ervan op grond van een nieuwe wet, een aanpassing aan nieuwe normen, zoals bij artikel 15, doch zeer eenvoudig een «opheffing of beperking» op grond van verbetering van de verzoeker;

dat het in het geval voorzien bij artikel 9 dan ook logisch is de «opheffing of beperking» slechts voor de toekomst te laten gelden vermits zij gemotiveerd is op een nieuw feit namelijk de verbetering van de vroegere veroordeelde of vervallen verklaarde;

Overwegende dat de verzoeker, volkomen terecht overigens, beweert dat in de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 14 Juni 1948 en evenmin in de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 29 Februari 1952, geen werkelijk geldende argumentatie te vinden is tegen de retroactieve opheffing op grond van artikel 9;

dat echter de niet-retroactiviteit, hier evengoed als bij het eerherstel in strafzaken (artikel 7 der wet

van 25 April 1896) vanzelfsprekend is en het precies de verzoeker is die een duidelijke uiting van de wetgevende wil zou moeten kunnen naar voor brengen om de mogelijkheid van retroactieve beschikkingen ook hier te laten aannemen;

dat bij de behandeling van artikel 15 voortdurend bleek van een bedoeling die niet zonder retroactieve beschikkingen kon verwezenlijkt worden maar dat bij de behandeling van artikel 9, integendeel, alleen maar bleek van een bedoeling die precies bij het eerherstel in strafzaken inspiratie gezocht had en dus alle retroactiviteit vanzelf uitsloot;

dat, ten minste in die zin, de voorbereidende werkzaamheden duidelijk van een geest getuigen die bij de toepassing van artikel 15 stellig retroactiviteit veronderstelde en ze bij de toepassing van artikel 9 even stellig uitsluit;

Overwegende dat het overigens volstaat de rechten die opgesomd zijn in artikel 123 sexies te overlopen om te begrijpen dat een retroactieve teruggave ervan geen enkele praktische waarde heeft en alleen denkbaar was, wanneer men, zoals bij de toepassing van artikel 15, er een principiële waarde kon aan hechten die verband hield met de redenen waarom de wettelijke regeling van de epuratie in dezelfde wet was gemilderd;

Overwegende dat, wat er ook weze van die mogelijkheid om retroactieve opheffing te bevelen, ook bij toepassing van artikel 9 der wet, het in ieder geval onbegrijpelijk voorkomt, de opheffing te vragen en te bevelen nadat de tijd waarvoor de rechtsberoving werd uitgesproken, verlopen is;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Wijzende op tegenspraak en in eerste aanleg,
Verklaart het verzoek onontvankelijk en wijst het derhalve af;

Verwijst verzoeker tot de kosten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer. — 26 Maart 1953.

Voorzitter : M. Reyniers

Rechters : M.M. De Baillie en d'Udekem

Referendaris : M. Cloquet

Advocaten : Mrs Standaert en Pollet

Aansprakelijkheid krachtens art. 1384 B.W. — «Rekening» van de herstelkosten is geen eigenlijke «factuur». — De benadeelde behoeft de waarde van een beschadigd stuk niet van zijn vordering af te trekken, doch kan volstaan met aanbod om dit stuk ter beschikking van de aansprakelijke persoon te houden. — Algemene personeelskosten en schadevergoeding. — Geen overdrachtstaks over voor herstel gebruikte eigen materialen.

Een rekening, door de benadeelde over de herstelkosten van de ontstane schade opgemaakt en aan de veroorzaker van de schade gestuurd, is niet een factuur in rechtskundige zin, daar een factuur verichtingen uit overeenkomst onderstelt tussen de leverancier, die de factuur opmaakt, en de klant, aan wie de factuur wordt toegezonden.

De stilzwijgende aanvaarding van een «rekening» als hierboven bedoeld is niet aan zulke strakke regelen onderworpen als de aanvaarding van een eigenlijke factuur.

Hij, die aansprakelijk is voor de veroorzaakte schade, kan niet eisen dat de benadeelde de waarde van het beschadigde stuk kabel van zijn vordering aftrekt, daar laatstgenoemde niet verplicht is moeite te doen om dit stuk kabel te verkopen noch om het risico op zich te nemen, dat een eventuele verkoop minder zou opbrengen dan de beweerde waarde. Voldoende is dat de benadeelde aanbiedt het stuk kabel ter beschikking van de aansprakelijke persoon te houden.

Indien een bedrijf verplicht is een vast personeel te bezoldigen om onder meer de door de schuld van derden aan haar materieel veroorzaakte schade te herstellen, ontslaat zulks geenszins de voor de schade aansprakelijke persoon van de verplichting om die schade geheel te vergoeden.

De benadeelde kan geen vergoeding vorderen van de overdrachtstaxe voor de materialen, die zij voor het herstel gebruikt heeft, daar zij zelf daarvoor geen overdrachtstaxe moet betalen.

N.V. Centrales Electriques des Flandres et du Brabant
t/P.V.B.A. Vormezele.

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van 4.731,10 fr. als bedrag van de kosten van herstelling van een hoogspanningskabel, toebehorende aan eiseres, en die op 8 Juli 1952 beschadigd werd door de grijper van de « drageline » van verweerster;

Overwegende dat verweerster niet betwist dat de aandacht van haar ondergeschikten op de juiste ligging van bedoelde kabel was gevestigd door het personeel van eiseres;

Overwegende dat de ondergeschikten van verweerster de nodige voorzorgen niet hebben genomen opdat de grijper van de « drageline » minder diep zou graven dan tot de plaats waar de kabel lag;

dat verweerster aansprakelijk is voor de fout van haar ondergeschikten;

Overwegende dat eiseres zelve de herstellingen aan haar eigen kabel heeft uitgevoerd;

dat zij de globale rekening van de herstellingswerken aan verweerster op 10 Juli 1952 liet geworden;

dat zij slechts op 28 October het detail van voormelde rekening aan verweerster toezond;

Overwegende dat die rekeningen geen facturen zijn; dat een factuur volgens het gemeene recht contractuele verrichtingen veronderstelt tussen de leverancier, die de factuur opmaakt, en de client, aan wie de factuur wordt toegezonden;

dat er integendeel geen aanleiding bestaat voor het slachtoffer van een oneigenlijk misdrijf om de herstelling van de geleden schade aan de dader te factureren;

Overwegende dat de stilzwijgende aanvaarding van een rekening zoals de hier betwiste nota niet aan even strakke regelen onderworpen is als de aanvaarding van eigenlijke facturen;

dat verweerster namelijk niet dient beschouwd te worden als hebbende de rekening aanvaard, omdat zij tussen 10 Juli en 19 October 1952 geen protest heeft geuit tegen de globale rekening, waarvan zij trouwens nog geen detail had ontvangen;

dat de aanmerkingen, door verweerster op 19 November 1952 geformuleerd, niet te laat zijn gedaan;

Overwegende dat verweerster ten onrechte beweert dat eiseres de waarde van het beschadigde stuk kabel van haar rekening dient af te trekken;

dat verweerster inderdaad eiseres niet kan verplichten de moeite te doen om dit stuk kabel te verkopen;

dat verweerster eiseres evenmin kan verplichten het risico op zich te nemen, dat die verkoop de beweerde waarde niet zou opbrengen;

dat het aanbod van eiseres het stuk kabel ter beschikking van verweerster te houden derhalve als voldoende voorkomt;

Overwegende dat de in rekening gebrachte lonen door eiseres mochten vermeerderd worden met :

24 % wegens sociale lasten;

10 % wegens algemene onkosten;

Overwegende dat het meer gevorderde door eiseres niet gerechtvaardigd wordt;

Overwegende dat verweerster harerzijds ten onrechte betwist dat eiseres algemene onkosten heeft moeten dragen en dat zij meer bepaald ten onrechte beweert dat eiseres uit dien hoofde geen schade zou hebben geleden onder voorwendsel, dat de herstelling van beschadigde kabels de gewone werkzaamheid is van het leidend personeel van eiseres, dat hiervoor wordt betaald per maand en niet per schadegeval; dat die zienswijze geenszins gegrond is;

dat het inderdaad vanzelf spreekt, dat zo een bedrijf verplicht is een vast personeel te bezoldigen om onder meer de fouten van derden te herstellen, dit geenszins de dader van de schadelijke handelingen kan vrijstellen van de verplichting om ook dit gevolg van zijn fout te herstellen;

dat de benadeelde persoon inderdaad zijn recht tot volkomen herstelling niet verliest, omdat hij voorziet dat de fout zal begaan worden en op voorhand de maatregelen treft om de gevolgen ervan te keer te gaan;

Overwegende dat eiseres verklaart dat de bedragen, welke zij in rekening brengt als prijs van de materialen, de kostprijs vertegenwoordigen van bedoelde materialen, vermeerderd met 10 % wegens overdrachtstaxe en diverse onkosten;

doch dat er geen overdrachtstaxe dient betaald te worden bij het gebruiken door eiseres van haar eigen materialen, dienende tot de herstelling van haar eigen installatie;

dat de 5 %, welke verweerster akkoord gaat om te betalen, een voldoende vergoeding uitmaken voor de diverse onkosten in verband met de materialen;

Overwegende dat de vergoeding betreffende de vervoerlonkosten billijk mag geschat worden op 6 fr. per km.;

Overwegende dat de rekening aldus wordt als volgt:

1. — loon	1.335,— Fr.
2. — sociale lasten (24 %) en algemene onkosten (10 %) samen 34 %	453,90 Fr.
3. — vervoerkosten : 50 Km. à 6 Fr.	300,— Fr.
4. — materialen : 782,10 + 1.314 + 110 =	2.206,10 Fr.
	4.295,— Fr.

Overwegende, wat de gedingskosten betreft, dat de verweermiddelen van verweerster weliswaar meestendeels door onderhavig vonnis gegrond worden verklaard, doch dat dit niet belet dat verweerster in gebreke gebleven is ook de kleinere som te betalen, welke zij erkende verschuldigd te zijn, zodat zij in elk geval eiseres dwong haar te dagvaarden, ook tot betaling van dit erkend bedrag;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Melding makende dat de artikelen 2 en 30 tot 42

der wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

Verklaart de vordering ontvankelijk en, rechtdoende ten gronde, verwijst verweerster om aan eiseres te betalen de som van 4295 frank met de gerechtelijke van het beschadigde stuk kabel;

interessen, met recht van eiseres de afgifte te eisen

Verwijst verweerster in de kosten.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

1e Kanton. — 21 October 1953.

Rechter : M. Horion

Vertegenwoordiging van partijen vóór de vrederechter. — Niet-toelating van een «zaakwaarnemer» als gemachtigde.

De vertegenwoordiging van een partij door een gemachtigde, die niet advocaat is, kan slechts in zeer bijzondere gevallen gerechtvaardigd zijn, bvb. bij aanwezigheid van een band van verwantschap, vriendschap of ondergeschiktheid.

Iemand, die een persoonlijk belang heeft in het geding ingevolge een afspraak, dat hij een evenredig deel zal krijgen van hetgeen door de rechter toegewezen zal worden (de quota litis), kan niet als gemachtigde toegelaten worden. Iemand, die het bedrijf van zaakwaarnemer uitoefent en geen voldoende waarborgen biedt, dat hij de bijzondere bevoegdheid en ondervinding bezit om als verdediger op te treden en mede te werken aan de voorlichting van de Rechter, kan evenmin als gemachtigde worden toegelaten.

D. t/ P.

Overwegende dat eiser ter inleidende zitting zich heeft laten vertegenwoordigen door een zekere X., bestuurder der Agentuur Y., gevestigd te Antwerpen, aan dewelke hij volmacht had verleend;

Overwegende dat luidens art. 9 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering de partijen voor de Vrederechter dienen te verschijnen hetzij in persoon, hetzij vertegenwoordigd door een gemachtigde;

Dat luidens art. 3 der wet van 11 Februari 1925 als gemachtigde enkel kunnen optreden de advocaten of personen, die speciaal door de Rechter in elke zaak worden toegelaten;

Dat de vertegenwoordiging door een gemachtigde, die geen advocaat is, slechts in zeer speciale gevallen kan gerechtvaardigd zijn door een band van verwantschap, van vriendschap of van ondergeschiktheid;

Dat hij, die een persoonlijk belang in het geding heeft op grond van een akkoord «de quota litis» niet als gemachtigde kan toegelaten worden;

Dat de persoon, die door eiser als gemachtigde is aangewezen, kennelijk het bedrijf van zaakwaarnemer uitoefent en geen voldoende waarborgen biedt, dat hij de bijzondere bevoegdheid en ondervinding bezit om de taak van verdediger en het medewerken tot de voorlichting der Rechtbank waar te nemen;

Overwegende dat wij dan ook de verschijnende persoon niet als gemachtigde van eiser kunnen toelaten;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter voornoemd, zeggen voor recht dat eiser niet regelmatig vertegenwoordigd is;

Stellen de zaak uit tot op onze zitting van Woensdag 28 October 1953 om aan eiser toe te laten aldaar te verschijnen hetzij persoonlijk, hetzij behoorlijk vertegenwoordigd.

Houden de beslissing omtrent de kosten aan.

NOOT : Voor de niet-toelating als gemachtigde vóór het Arbeidsgerecht van een «vrijgestelde» van een vakvereniging vergelijkte men Arbeidsgerecht in Hoger Beroep te Antwerpen, 26 Augustus 1953, R.W. 1953/1954, 592. Verg. verder o.a. Vredeg. Kortrijk, 6 October 1953, R.W. 1953/54, 590; Vredeg. Mechelen-Zuid, 26 Juni 1953, R.W. 1952/53, 1805.

POLITIERECHTER TE PEER

2 Juni 1953.

Rechter : M. Roelandts

Advocaat : Mr Beelen

Wegenverkeer. — Aanrijding van een weggebruiker, die zijn voornemen om stil te houden tijdig heeft kenbaar gemaakt. — Aansprakelijkheid van de aanrijder.

De aanrijder is verantwoordelijk, wanneer de vóór hem rijdende weggebruiker zijn voornemen om stil te houden tijdig op duidelijke wijze heeft kenbaar gemaakt.

De bestuurder van een auto, die een ander volgt, moet alle voorzorgen nemen om een aanrijding te voorkomen; hij moet daartoe de nodige afstand bewaren ofwel zijn snelheid matigen volgens de plaatselijke gesteldheid.

O.M. t/ Van Gaal en Pignet.

Overwegende dat het ten laste van eerste betichte gelegde feit niet onder de toepassing valt van art. 32 K.B. 1-2-1934; dat inderdaad het voorsteken, zoals hier het geval is, niet onder de toepassing valt van genoemde wettelijke bepaling (Cass. 11 Oct. 1948, P. 1948, I, 554);

Overwegende dat eerste verdachte wilde stilhouden en zulks kenbaar gemaakt heeft aan de andere weggebruikers door het rood stoplicht te doen werken; dat de aanrijder alle verantwoordelijkheid moet dragen, wanneer de weggebruiker, die voorop rijdt, vooraleer stil te staan, verwittigd heeft dat hij dit ging doen;

Overwegende dat eerste verdachte waarschijnlijk over de helft van de weg reed op het ogenblik der aanrijding, daar hij na de aanrijding stilstond over de helft van de rijweg; maar dat dit feit hem niet is ten laste gelegd;

Overwegende dat art. 42 van het Algemeen Wegenverkeersreglement aan iederen weggebruiker op den weg voorschrijft zijn snelheid derwijze te regelen, dat hij voor zich een voldoende ruimte behoudt om voor een hindernis het voertuig tot stilstand te kunnen brengen;

Overwegende dat een auto, die andere volgt, alle voorzorgen moet nemen om een aanrijding te vermijden; dat hij daartoe de nodige afstand moet bewaren ofwel zijn snelheid moet matigen volgens de plaatselijke gesteldheid;

Overwegende dat de door het Algemeen Wegenverkeersreglement bedoelde hindernis weliswaar de normale hindernis is, waarvan het opkomen kan voor-

zien worden; dat na vertraging van de voorop rijdende wagen, die daarenboven zijn rood stoplicht deed werken, dezès stilstand steeds in de berekening van de achteraanrijdende weggebruiker moet betrokken worden; (Cfr. Corr. Rb. Brugge, 3e Kamer, 13 April 1937; R.W. 36/37, Kol. 1636);

Overwegende dat het ten laste van tweede verdachte gelegde feit bewezen is en een misdrijf uitmaakt, voorzien bij art. 42 van het Algemeen Wegenverkeersreglement;

Overwegende dat er ten gunste van tweede verdachte verzachtende omstandigheden bestaan, die voortvloeien uit zijn goede antecedenten (art. 85 S. W.B.);

KRONIEK DER TIJDSCHRIFTEN

onder leiding van
JAN RONSE en Mr W. DELVA.

NERSON R., La preuve du consentement du malade à l'opération pratiquée sur lui. - Noot onder Cass. fr., 29 Mei 1951, S., 1953. 1. 41.

In deze zeer gedocumenteerde noot ontleedt Prof. Nerson achtereenvolgens enkele problemen in verband met de bewijslast nopens een heelkundige behandeling.

Het Franse Hof van Verbreking had immers verklaard dat, wanneer de patiënt over een helder geestesvermogen beschikte op het ogenblik dat hij zich aan een geneeskundig ingrijpen onderwierp, deze zal moeten bewijzen dat de geneesheer aan zijn verplichtingen is te kort gekomen door hem niet op de hoogte te brengen van de werkelijke aard der operatie.

Op de vraag of de verplichting van de geneesheer om de toestemming van zijn patiënt te bekomen, van contractuele aard is, dient volgens Nerson bevestigend geantwoord.

Om evenwel te weten op wie de bewijslast van de niet-uitvoering dier verbintenis rust, zal men een onderscheid moeten maken.

Ten aanzien van de vorming van het contract, zal diegene die zich beroept op het bestaan van het contract de bewijslast dragen: zo de geneesheer b.v. een vordering instelt tot betaling van zijn ereloon, zal de patiënt moeten bewijzen dat de geneesheer beloofd had geen ereloon te vragen.

Ten aanzien van de niet-uitvoering der overeenkomst, zal de patiënt, die zich beklaagt over de gebrekkige uitvoering ervan, het bewijs moeten leveren. Aldus wordt als algemeen principe vooropgesteld dat het de schuldeiser is, die moet bewijzen dat de schuldenaar zijn verplichtingen niet is nagekomen.

M. S.

WEILL A., L'exercice par la femme, avant la dissolution de la communauté, de l'action en nullité d'un acte frauduleux du mari accompli en vue d'une instance en divorce. - Noot onder Rb. Thionville, 29 oct. 1952 Rec. Dall, 1953, J., 620.

Het geannoteerd vonnis van het Tribunal civil te Thionville beslecht twee vragen, die, ook ten onzent, het voorwerp blijven uitmaken van juridische betwisting.

Vooreerst wordt aangenomen dat krachtens art.

243 c.c. (ons art. 271 B.W.) — overeenkomstig hetwelk elke handeling van de man, verricht na de dagtekening van het bevelschrift opgesteld na indiening van het rekest strekkende tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed, en gesteld tot bedrieglijke benadeling van de vrouw, wordt nietig verklaard — ook de nietigheid kan bekomen worden van iedere handeling van de man door hem verricht vóór de dagtekening van het bevelschrift waarvan gewag, op voorwaarde dat vaststaat dat het een daad betreft gesteld in het vooruitzicht van de echtscheiding of scheiding van tafel en bed, en tot bedrieglijke inkorting van de rechten van de vrouw.

In dit opzicht ligt het geannoteerd vonnis in de lijn van een sinds het arrest dd. 23.1.1928 (Cass. fr. civ., D.P., 1928, I, 86 met verslag van raadsheer Ambroise Colin) gevestigde Franse rechtspraak (zie ook nog: Trib. civ. Nantua, 29.7.1942, Gaz. Pal., 1942, 2, 287; Lyon, 18.10.1943, D. A., 1944, 18; Bordeaux, 13.1.1948, J. C. P., 1948, IV, 123).

Art. 243 c.c. is, volgens de Franse rechtspraak, slechts een bijzondere toepassing van het principe waarop de actio pauliana (art. 1167 B.W.) steunt, en, voegt Weill er aan toe, wanneer art. 243 c.c. de nietigheid voorziet van de bedrieglijke handelingen door de man gesteld tijdens de procedure van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed, dan voorziet dit artikel slechts de sanctie voor het *quod plerumque fit*; zonder dat de wetgever de actie op basis van art. 243 c.c. aan een speciaal regime onderworpen heeft. Dit blijkt namelijk hierdoor, dat ook het bedrog van de derde waarmee de man ten bezwarenden titel gehandeld heeft dient bewezen te worden (Cass. fr. civ., 23.1.1928, gec.; Cass. fr. req., 29.4.1938, D.H. 1938, 403).

Volgens gevestigde Belgische rechtspraak en rechtsleer daarentegen kan de vrouw enkel bij toepassing van het gemeen recht, dus bij toepassing van art. 1167 B.W., de door de man vóór de ordonnantie van art. 238 B.W. gestelde bedrieglijke handelingen vernietigen (Kluyskens, Personenrecht, 1950, 2^e uitg., n° 479, derde vraag, en verwijzingen).

De conclusie die zich opdringt is, dat de Franse zienswijze alleszins de voorkeur verdient boven de Belgische, aangezien de juridische motivering er consequent is volgens een niet te onderschatten juridische discipline. Tenzij men met De Page zou aannemen (deel I, n° 965, litt. D. en volg.) dat de nietigheid voorzien bij art. 271 B.W. een absolute draagwijdte heeft, zonder dat zelfs de medeplichtigheid dient bewezen van de derde die met de man contracteerde (anders: Verbr., 6.11.1902, Pas., 1903, I, 25; Verbr. 10.6.1943, Pas., 1943, I, 244).

De tweede vraag die de Rechtbank op te lossen had, was te weten of de vrouw dergelijke actie tot nietigheid van de door de man gestelde bedrieglijke handeling kon instellen in de loop van de procedure tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed.

De klassieke zienswijze, zo in Frankrijk als in België, ontkent de vrouw dit recht, omdat, zo wordt aangevoerd, de rechten van de vrouw, op de goederen waaromtrent de man bedrieglijke handelingen stelt, slechts zullen komen vast te staan eens dat de procedure voltrokken is en dat de vrouw de gemeenschap aanvaardt (Frankrijk: zie Nast in Planiol et Ripert, deel VIII, n° 549, en verwijzingen — België: Kluyskens, Personenrecht, n° 459 eerste vraag, en verwijzingen). Hetgeen in de lijn blijft van de heersende rechtspraak en rechtsleer, die dergelijke actie aan de vrouw ontkennen zolang de gemeenschap niet ontbonden is (Frankrijk: Nast in Planiol et Ripert,

gec.; Cass. fr. civ., 4.12.1929, D. P., 1931, I, 81 en noot Nast; België, Kluyskens, Huwelijkscontract, n° 153 en verwijzingen).

Toch heeft het geannoteerd vonnis anders beslist, en de vordering van de vrouw ontvankelijk verklaard alhoewel ingespannen gedurende de scheidings-procedure én vóór de ontbinding van de gemeenschap. Het is een poging te meer om een rechtvaardiger toestand te helpen tot stand brengen. (Zie voor Frankrijk: Paris, 5.11.1920, D.P. 1921, II, 7ù; Paris, 17.7.1922, D.P., 1923, II, 186; Trib. civ. Nantua, 29.7.1942, Gaz. Pal., 1942, 2, 287; Voor België: Rb. Antwerpen, 8.4.1943, Rec. enr. dom., 1944, 809).

De argumentatie van die vonnissen is niet zeer sterk. De ontvankelijkheid van de actie wordt feitelijk gesteund op de overweging dat de actie op basis van art. 243 c.c. (ons art. 271 B.W.) het karakter heeft van een bewarende maatregel; hetgeen juridisch mis is. Ook het geannoteerd vonnis argumenteert nochtans zo, doch op zulke wijze: dat deze actie voor de vrouw de enige openstaande weg was wou zij haar rechten in de gemeenschap nog kunnen vrijwaren, aangezien haar, ingevolge de haast waarmee de man het bedrog pleegde, iedere mogelijkheid ontnomen was geworden om bewarende maatregelen te treffen bij toepassing van art. 242 c.c. (ons art. 270 B.W.).

Alhoewel dergelijke argumentatie niet vrij is van critiek wordt ze door Weill onderschreven, die evenwel de aandacht vestigt op de beperkte toepassingsmogelijkheden.

Daarom komt de zienswijze van de jongste Belgische rechtsleer, die de ontvankelijkheid van de actie van de vrouw staande het huwelijk erkent, heel wat verkieslijker voor. De vrouw bezit volgens deze leer reeds tijdens het huwelijk een werkelijk actueel belang en recht in en op de goederen van de gemeenschap als mede-gerechtigde van de man in de «*propriété collective*» die de gemeenschap is (R. Dekkers, nooit onder Brussel, 20.6.1947, R. C. J. B., 1948, blz. 106, blz. 116 tot en met 118; R. Dekkers in De Page, deel X, n° 457, 516 en volg.). Het adage «*uxor non est proprie socia sed speratur fore*» is in ons recht achterhaald geworden. Zodat zij ook het recht bezit om vóór de ontbinding van de gemeenschap, én dus ook reeds gedurende de scheidingsprocedure, een actie in te leiden tot *niet tegenstelbaarheid* ten haren opzichte van de handelingen ten bezwarenden titel gesteld door haar man tot bedrieglijke inkorting van haar rechten in de gemeenschap, en zonder dat zij het bewijs hoeft te leveren van het bedrog van de derde (R. Pirson, noot onder Gent, 3.7.1947, R. C. J. B., 1948, blz. 233, blz. 253 en volg.).

W. D.

RUTTEN A., Problèmes posés par la Déchéance du Droit de Conduire. - Rev. Dr. Pén. 1953 - 1954, blz. 17 - 39.

Doel van de schrijver is de noodzakelijkheid aan te tonen de wetgeving in zake ontzetting uit het recht om een voertuig te sturen, ontstaan in 1924 uit een tegen-ontwerp op een wetsvoorstel tot invoering van het persoonlijk rijbewijs, vooreerst meer eenvormig te maken en vervolgens doeltreffender.

In een synoptische tabel zijn de 13 bestaande inbreuken opgesomd waarbij thans ontzetting wordt voorzien, met telkens, voor elk geval, aanduiding van de duur van de uitgestrektheid der vervallenverklaring, het verplichtend of facultatief karakter, de mogelijkheid van voorwaardelijkheid. De overdreven verscheidenheid komt aldus duidelijk naar voren.

(Over zelfde onderwerp: zie A. De Geest in R.W., 1951-52, kol. 193).

Ten einde tot een grotere eenheid te komen stelt schrijver voor, aan de hand van wel overwogen argumenten:

- 1) dat de ontzetting nooit voorwaardelijk zou kunnen uitgesproken worden,
- 2) dat steeds de rechter de ontzetting zou mogen splitsen en beperken tot zekere bezigheden of voertuigen,
- 3) de gevallen waarin de rechter een ontzetting mag uitspreken nog talrijker te maken, doch de verscheidenheid in de bepalingen van de duur af te schaffen en zodoende aan de rechter een groter appreciatievermogen te laten.

Schrijver wendt even uit over de twee inbreuken die het meest aanleiding geven tot het uitspreken van ontzettingen, nl. het sturen in staat van dronkenschap en het vluchtdelict, en betoogt dat hier ook een uitbreiding en verscherping der beteugeling onontbeerlijk is geworden.

Opdat de uitgesproken ontzetting doeltreffend weze moet zij ook werkelijk op de veroordeelde toegepast worden. Een arrest van 8 October 1951 van het Hof van verbreking heeft uitgemaakt dat de ontzetting in ieder geval ingaat vanaf de dag dat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan.

Schrijver stelt vast dat deze rechtspraak, die hij bijtreedt, echter soms ten gevolge heeft dat een veroordeelde de ontzetting niet werkelijk ondergaat. Een wettekst zou dus de uitvoering moeten regelen b.v. in geval van samenloop van verschillende ontzettingen.

Bovendien zou het de rechter, die een vervallenverklaring uitspreekt, onder zekere voorwaarden steeds moeten toegelaten zijn, de tijdelijke of definitieve verbeurdverklaring van het voertuig te bevelen.

V. R. C.

VAN RYN J., Autonomie nécessaire et permanence du droit commercial. - Rev. Trim. Dr. Comm. 1953 (nr 3) blz. 565 - 575.

Prof. Van Rijn, hoogleraar in de Rechtsfaculteit van de Universiteit te Brussel, liet in het gekende Franse tijdschrift de inhoud publiceren van twee conferenties die hij hield voor de Rechtsfaculteit van de Universiteit te Grenoble.

Het onderwerp dat behandeld wordt is, ook voor het Belgisch Recht, zeer belangwekkend: kan het handelsrecht aanspraken laten gelden op een zelfstandig bestaan, of ware het niet wenselijk dat het verspreid wordt over en opgeslorpt door het burgerlijk recht, het administratief recht, het nijverheidsrecht, enz.?

Dit probleem is daarenboven bij ons actueel, sinds Prof. Limpens in een merkwaardige studie (J. T. 1953, 353) zich uitsprak voor een versmelting naar vorm en voornamelijk naar inhoud van burgerlijk en handelsrecht. Een hervorming in die zin zou zeker de eenmaking van het Nederlandse en het Belgische recht ook op dat gebied in de hand werken. Het Nederlandse Wetboek van Koophandel bestaat nog wel bij naam, maar wat overbleef van het handelsrecht is bedrijfsrecht geworden (zie Piret R., L'Abandon des concepts d'acte de commerce et de commerçants, et des règles propres au commerce dans le droit néerlandais, Rev. Dr. Int. Lég. Comp., 1949, blz. 71-86) en Prof. Meyers heeft zijn voornemen kenbaar gemaakt het afzonderlijk Wetboek van Koophandel af te schaffen (R. W. 1948-1949, 2, 64).

Prof. Van Rijn gaat radicaal in tegen die opvatin-

gen, en pleit met stevige argumenten voor een autonoom handelsrecht. Maar dan voor een handelsrecht dat niet beperkt blijft tot het domein dat de verouderde term zelf suggereert: het recht dat de betrekkingen regelt tussen kooplieden. Alsof wij nog in dergelijke tijd leefden dat gans het economisch leven hoofdzakelijk beperkt bleef tot handelsverrichtingen.

Om een oordeel te kunnen vellen over het al dan niet autonome bestaan van het handelsrecht moeten men nagaan welk zijn virtueel domein is. Dit domein is, volgens de auteur, de regeling van de rechtsbetrekkingen die ontstaan tengevolge van het economisch leven in zijn geheel; dus naast de zuivere handelsbetrekkingen ook degene die ontstaan tengevolge van voortbrenging, omloop en verdeling van de goederen, en verbruik.

Dit logisch verantwoord onderscheid, dat niet gemaakt wordt door de voorstanders van de afschaffing van het handelsrecht als autonoom recht, weerlegt verschillende van hun argumenten. Dit handelsrecht (dat men dan beter een andere benaming geeft die de inhoud volledig dekt, b.v. het economisch recht, zoals Prof. Fredericq het suggereert, *Traité*, I, n° 2 in fine) heeft dan wel een inhoud die verantwoord is, want het beantwoordt aan de moderne evolutie van het economische leven en biedt in zijn verscheidenheid toch een eenheid van stof.

Aldus opgevat kan het handelsrecht niet anders dan een autonoom bestaan hebben.

Wanneer deze nieuwe opvatting doorgedacht wordt, vervallen tevens de andere verouderde begrippen, als het onderscheid tussen objectief en subjectief handelsrecht, en het winstbejag als criterium van handelsdaden. Dit criterium, waarvan zeer dikwijls afgeweken werd, kan alleen maar blijven gelden voor het handelsrecht, *sensu stricto*, maar niet voor het economisch recht. Het zal niet zozeer het doel zijn dan wel de vorm, de methode, het procédé die de natuur zullen bepalen van de rechtsbetrekkingen.

De grote verdienste van deze studie is dat ze het probleem niet beperkt tot de tijd (historische evolutie) en de ruimte (rechtsvergelijking, waar schrijver nochtans het Nederlands recht, ter zake het meest interessante voor de rechtsvergelijking, schier stelselmatig voorbijgaat), maar terug gaat tot de fundamentele begrippen zelf die een geheel nieuw inzicht geven.

G. N.

PIRET R., L'influence des variations monétaires sur les contrats en matière de prêts et de rentes viagères. - Ann Rg. Sw. XIII (1953), blz. 331 tot 343.

De verschillende publicaties van Prof. Piret in verband met het Belgische monetair recht zijn voldoende bekend om in hem de meest gezagvolle auteur betreffende deze vraagstukken te erkennen.

De hier vermelde bijdrage is het verslag dat door de auteur uitgebracht werd op het Congres van de Vereniging Capitant, te Pavia in September j.l.

Het overzicht van de ontwikkelingsgang in het Belgisch recht is zo bondig en raak samengevat, dat het hier niet verder kan geresumeerd worden. Het wezenlijke ervan weze vermeld.

Vooreerst reikt de behandelde stof verder dan het opschrift zou laten vermoeden; de auteur heeft immers in zijn onderzoek betrokken de gelijkaardige betwistingen in verband met huur, landpacht en met verkoop op termijn.

De oorsprong van het vraagstuk en van zijn verschillende onderdelen wordt door de auteur steeds duidelijk aan het economisch verschijnsel geknoopt,

om te vertrekken vanaf het K. B. van 2 Augustus 1914, bevestigd door de wet van 4 Augustus 1914, waardoor de oninwisselbaarheid van de papieren munt in gouden of zilveren munt ingevoerd werd.

Een eerste reeks van vraagstukken leidde tot een rechtspraak die in België tot voordeel van de schuldeiser strekte, door de in de overeenkomst voorziene muntclausules geldig te verklaren. De rechtspraak erkende inderdaad de geldigheid van de bedingen van wisselende schaal, die, meestal in pachtovereenkomsten en overeenkomsten van verkoop, waarvan de prijs op termijn te betalen was, ingelast werden. Deze bedingen deden de verbintenis van de schuldenaar wisselen volgens de indexprijs, de prijs van zekere waren of diensten.

Betwisting bleef een tijd bestaan betreffende de monetaire clausules waardoor de verbintenis van de schuldenaar zou wisselen met betrekking tot het goud of tot een vreemde munt die daartoe tot standaard genomen werd.

De arresten van het Hof van Verbreking van 30 Mei 1929 worden besproken en ontleed, waar zij de geldigheid erkennen van deze laatste bedingen. Hierin week de Belgische rechtspraak af van de Franse en de schaarse Franse invloed in sommige Belgische uitspraken wordt dan door de auteur besproken.

Blijven slechts als ongeldig beschouwd in de Belgische rechtspraak, de bedingen waardoor de schuldenaar verplicht is tot een betaling in gouden of zilveren specien.

Tengevolge van de ontwaarding van het Pond Sterling en van de Dollar in de jaren 1931 en 1933 ontstond een nieuw vraagstuk. Het referentiebeding kon thans spelen ten voordele van de schuldenaar. Twee stellingen stonden tegenover elkander en de rechtspraak bleef verdeeld. In de minderheid van de uitspraken werd geoordeeld ten voordele van de schuldenaars dat een schuld verminderd werd in verhouding tot de ontwaarding van de vreemde standaardmunt; de meerderheid van de rechtspraak besliste ten voordele van de schuldeisers, volgens dewelke de referentie tot de vreemde munt gedaan was zoals deze bestond op het ogenblik waar de overeenkomst gesloten werd en meende dat derhalve geen rekening mocht gehouden worden met de nadien verwezenlijkte ontwaarding.

De auteur bespreekt dan bondig de vraagstukken ontstaan tengevolge van de ontwaarding van de Belgische frank in 1935 en 1936 en het K. B. van 19 April 1935, waardoor verboden werd de schuld te vermeerderen in verhouding met de muntontwaarding in de overeenkomsten van geldlening en huur.

Deze tekst werd op beperkende wijze toegepast en derhalve niet aangewend op de door de wetgever niet voorziene overeenkomsten, b.v. lijfrenten, terwijl de bedingen van wisselende schalen in verband met de prijs van waren en diensten geldig bleven.

De auteur bespreekt verder de problematiek tijdens de oorlogsjaren, nl. de schaarse rechtspraak over de vraag of de officiële prijs dan wel de zwarte marktprijs moest aangewend worden voor toepassing van het beding van wisselende schaal.

Sedert de bevrijding zijn de geschillen talrijk betreffende de bedingen waardoor de verbintenis van de schuldenaar wisselt volgens de goudwaarde van de frank. De auteur citeert en ontleedt zorgvuldig de sedert de bevrijding gepubliceerde rechtspraak, waartoe verschillende arresten trouwens door hem vroeger uitvoerig besproken waren.

De betwisting is enigszins geluwd sedert het arrest van het Hof van Verbreking van 24 November 1949,

waarin het K. B. van 1 Mei 1944 verklaard werd als een wettelijke wijziging van de munteenheid, doordat een nieuwe waarde van de frank bepaald werd in verhouding met de vreemde munt en niet meer met het goud.

De rechtbanken mogen dus met deze muntontwaarding rekening houden, evenals met deze van 21 September 1949.

Na de bespreking van een geschil van internationaal privaatrecht, vermeldt de auteur een ontstentenis in België van het vraagstuk dat onze Zuiderburen zo beroert, nl. de waarborgbedingen, in de renten aan slachtoffers van ongevallen toegekend. Te recht stelt hij vast dat het vraagstuk in België niet bestaat, omdat de schadeloosstelling omzeggens nooit onder de vorm van rente toegewezen wordt.

Het Hof van Verbreking oordeelde, wat de rente betreft voor het herstel van arbeidsongevallen, dat deze rente niet kan herzien worden wegens de wijziging in lonen, munt of levensduurte. Hij citeert de verschillende wettelijke maatregelen tot aanpassing van renten en pensioenen.

Een uitzondering op de geldigheid van de waarborgbedingen wordt vastgesteld in de overeenkomsten van levensverzekering. Daar deze onder regeringscontrole staan kon de regering door een circulaire van 3 Juli 1935 het inlassen van dergelijke bedingen verbieden, terwijl een K. B. van 15 Februari 1946 verboden heeft verzekeringen op het leven en overeenkomsten voor het vestigen van lijfrenten te sluiten in vreemde munt, terwijl deze bepaling in die zin toegepast wordt dat de referentie tot een vreemde munt eveneens verboden is.

Tot slot wijdt de auteur enkele woorden aan de wisselcontrole, ingevoerd door de financiële besluiten van 6 October 1944.

Dit uiterst gedocumenteerde en toch zo bondige overzicht van het Belgisch recht op dit gebied zal door de Belgische juristen met dank begroet worden.

Terloops kan aangestipt worden dat hetzelfde probleem in Zwitserland is opgedoken ter zake van artikel 151 Z. G. B., dat de tegenhanger is van ons artikel 301 B. W. Het vastknopen van het bedrag van het onderhoudsgeld na echtscheiding aan de index van de levensduurte werd bij arrest van 2 Juli 1953 van het Zwitserse Bondsgerecht ontoelaatbaar geacht (B. G. E. 79, II, 133).

J. R.

MORANGE G., La liberté d'opinion des fonctionnaires publics. - Rec. Dall., 1953, Chr., 153.

Het vraagstuk, door de gekende hoogleraar van de Universiteit te Gaen behandeld, is niet nieuw. Er zal immers altijd een tegenstelling blijven bestaan tussen de ambtenaren, die een volledige vrijheid opeisen, en de bewindvoerders, die alles aan hun politiek willen onderwerpen.

Na een bondig overzicht van de toestand in den vreemde, tracht de auteur aan te tonen dat men er in Frankrijk steeds naar gestreefd heeft de vrijheid van mening te verzoenen met de noodzakelijke beperkingen die aan de uitoefening van een openbaar ambt zijn verbonden.

Het arrest Teissier, uitgesproken door de Conseil d'Etat op 13 Maart 1953, heeft dienaangaande een duidelijk onderscheid gemaakt door te verklaren dat de ambtenaren buiten hun diensturen de volledige meningsvrijheid hernemen.

Tijdens de dienst zullen zij zich moeten onthouden van elke kritiek op het regeringsbeleid, hoewel het

vermelde arrest nog rekening houdt met de wijze waarop zij hun mening zouden geuit hebben.

Hierop hekelt Morange terecht bepaalde ergerlijke misbruiken, waarbij deze principes door de Franse administratieve overheden volledig werden over het hoofd gezien. Het is onduidelijk, verklaart hij, dat in een democratie dergelijke aanslagen worden gepleegd op de vrijheid van mening.

In aansluiting aan de besproken bijdrage kan verwezen worden naar sommige opvattingen die in België gehuldigd worden. Ook hier vinden we dezelfde bekommernis terug om de grondwettelijke beginselen (artikel 14 Grondwet) in overeenstemming te brengen met de goede werking van de openbare diensten (Mast: Overzicht van het grondwettelijk recht, blz. 26; Wigny: Droit constitutionnel, n° 209, blz. 326 en volg.).

Aldus zijn bepaalde maatregelen ter verdediging van het openbaar ambt volledig gerechtvaardigd. Men denke aan het rondschriven van eerste-minister Graaf de Lichtervelde op 19 Juli 1933 (R. A. 1934, 65), aan de wet van 22 Maart 1940 en tenslotte aan het K. B. van 5 Februari 1951.

Die beperkingen zijn noodzakelijk, zowel wat de ambtenaren als wat de magistraten (Verbreking, 15 Maart 1951, Pas. 1951, I, 476, met noot L. C.) betreft, zoniet zouden hun waardigheid en onafhankelijkheid in het gedrang komen.

Dit betekent evenwel niet dat deze organen van de openbare macht zich buiten hun dienst moeten onthouden van elke inmenging in de staatsmanschap. Dat dit niet het geval is, blijkt overduidelijk uit de aangehaalde wetgeving en rechtspraak (zie ook Vauthier: Précis du droit administratif, derde uitgave, n° 68, blz. 108).

Men heeft enkel maar willen verbieden « de se jeter dans le mêlée des partis » (zie rondschriven van de regering Malou, op 25 Juni 1884), dit wil zeggen: zich bezig te houden met partijpolitiek.

Om te besluiten nog deze hoogstaande slotzin uit het artikel van Morange: « Restreindre aujourd'hui la liberté d'opinion, en écartant systématiquement de la fonction publique les adversaires du régime, ce serait supprimer pour l'Etat une incontestable cause de faiblesse: ce serait, en même temps, lui enlever sa grandeur, et, sans doute, sa principale raison d'être. »

M. S.

GABOLDE C., L'autorité de la chose jugée par les tribunaux judiciaires devant les juridictions administratives. - Rec. Dall., 1953, Chr., 43.

In dit artikel tracht de auteur, aan de hand van de Franse rechtspraak, na te gaan in hoeverre de administratieve rechtscolleges onderworpen zijn aan het gezag van het gerechtelijk gewijsde.

Inderdaad, het principe van de scheiding der machten zou zich verzetten tegen de wederzijdse afhankelijkheid van de administratieve en gerechtelijke overheden.

Nochtans heeft de Franse Conseil d'Etat, wegens het bestaan van verschillende tegenstrijdige uitspraken, ingezien dat zowel de administratieve overheden als de bestuurlijke rechtscolleges eerbied verschuldigd waren aan het gezag van het gerechtelijk gewijsde, zo de partijen telkens diezelfde waren. (Zie: Cons. d'Etat, 16 Maart 1945, Rec. Dall., 1946, 141.)

Het probleem wordt evenwel ingewikkelder, wanneer de administratie geen partij was geweest in het burgerlijk geding. Kan men alsdan verklaren dat zij vóór de bestuurlijke rechtscolleges gebonden is door het relatief gezag van het gerechtelijk gewijsde?

Dienaangaande, verklaart Gabolde, moet er een onderscheid gemaakt worden tussen de vaststelling van de feiten en de juridische gevolgen welke uit die feiten worden afgeleid.

De bestuurlijke overheid en het bestuurlijk rechtscollege zullen gebonden zijn door het gezag van gerechtelijk gewijsde, in zoverre dit de vaststelling of ontkenning van de feiten betreft. Zij zijn niet gebonden wat de disciplinaire of bestuurlijke gevolgen betreft, tenzij waar het gerechtelijk rechtscollege onduidelijk de afwezigheid van de feiten heeft vastgesteld.

Dit besluit wordt door de Belgische rechtsleer aangevaard (R. P. D. B., Tw. Chose jugée, n° 229) en impliciet door onze Raad van State toegepast (zie o.m.: arrest dd. 11 Juli 1950, R. J. D. A., 1951, blz. 17, en arrest dd. 16 October 1950, R. J. D. A., 1951, blz. 48).

M. S.

CHAVANON G., Le droit de réponse des personnes non expressément nommées. - Noot onder Cass. fr., 4 Juni 1953, Rec. Dall., 1953, J., 665.

Deze zeer bondige noot onder een belangrijk arrest mag hier vermeld worden, daar zij, gezien de verwantschap der teksten en de gelijkheid van de strekking van deze teksten, in perszaken eveneens in België kan gelden.

Men kent de betwisting die ook ten onzent bestaat of de persoon die niet bij name genoemd is, maar op een herkenbare wijze bedoeld werd in een dagblad, een recht op antwoord kan laten gelden. Het Franse Hof van Verbreking had reeds vroeger beslist, dat wanneer uit de lectuur van het artikel voldoende bleek dat de persoon die aanspraak maakt op het publiceren van een antwoord, voldoende aangeduid werd, het antwoord moest gepubliceerd worden.

Het besproken arrest lost een nieuwe moeilijkheid op. Het volstaat dat de persoon herkenbaar is niet slechts uit de lectuur van het artikel, maar dank zij een andere publiciteit, b.v. andere artikelen. Ter zake werden personen bedoeld die door artikelen in andere dagbladen konden geïdentificeerd worden.

De auteur keurt de oplossing volledig goed.

Deze rechtspraak blijkt ook voor België belangrijk te zijn, vooral in verband met het wetsontwerp van 6 October 1953 (Parlem. Besch., Kamer der Volksvertegenwoordigers, n° 706, zittijd 1952-1953), dat er toe strekt het recht van antwoord toe te kennen niet alleen meer aan de personen bedoeld in artikel 13 van het decreet van 19 Juli 1831 op de pers (de met naam of onrechtstreeks genoemde personen), maar voortaan ook de bij name genoemde of impliciet aangeduide personen.

J. R.

KAYSER P., L'astreinte judiciaire et la responsabilité civile. - Rev. Trim. Dr. Civ., 1953, blz. 209 - 246.

De dwangsom blijft, ook in het Belgische recht, ondanks de klare taal van het Hof van Verbreking, een steen des aanstoots. (Zie laatst nog: Gent, 4 Juli 1952, R. W. 1952-1953, 1647).

De bijzondere plaats die door ons recht ingenomen wordt tussen de duidelijke wettelijke regeling van de dwangsom bij onze Noorderburen (artikel 611a Ned. Rv.), en het verwarde rechtsgebruik van onze Zuiderburen, door één enkele gelegenheidswet betreffende de huishuur en landpacht nog meer verward (Franse wet van 21 Juli 1949, Rec. Dall., 1949, 328) zet er ons toe aan, aan een bijdrage als deze, de volle aandacht te wijden die zij verdient.

Aan rechtsvergelijking doet de auteur helemaal niet. Jammer genoeg, aangezien zijn bijdrage daardoor aan degelijkheid en bruikbaarheid zou gewonnen hebben. Wegens deze leemte wordt de aandacht van de lezers van het R. W. gevestigd op de studie van Warlomont, in het Bull. Ass., 1950, 712; vooral op de besluiten Terlinden voor Verbreking, 24 Januari 1924 (Pas. 1924, I, 151) en Leclercq voor Verbreking, 30 September 1937 (Pas. 1937, I, 257).

De enigszins zwakke behandeling ook door onze beste auteurs, nopen de juristen van de praktijk er toe steeds onmiddellijk tot deze besluiten terug te grijpen.

Na de vaststelling van deze leemte aan rechtsvergelijking, die o.m. de onmiddellijke bruikbaarheid voor België aan de besproken bijdrage ontnemt, mag deze bijdrage evenwel uitstekend genoemd worden als beschrijving van de ontwikkeling van het Frans recht met betrekking tot de dwangsom. Na de aanduiding van haar doel: het afdwingen van de uitvoering van de verbintenis, worden achtereenvolgens de twee fases van de veroordeling besproken:

1) De veroordeling tot de dwangsom, vooreerst haar toepassingsgebied en vervolgens de aard van deze veroordeling.

2) De vereffening ervan.

Tot slot bespreekt de auteur de juridische aard van de dwangsom, om uiteindelijk, als besluit, de dwangsom met andere dwangmiddelen te vergelijken.

Het voornaamste kritische besluit dat de Belgische jurist bij de lectuur van deze bijdrage zal nemen, is de telkens hernieuwde wens tot uitbreiding van de rechtsbekrachting, ingevoerd door het K. B. n° 55 van 23 December 1934, betreffende de onrechtmatige mededinging, tot alle gevallen waarin de rechter een veroordeling tot doen of laten uitspreekt.

J. R.

HERMESDORF B. H. D., Bernardus van Clervaux als jurist. - Ann. Rg. Sw., XIII (1953), blz. 345 tot 363.

In deze vlot geschreven en boeiende bijdrage induceert de Nijmeegse hoogleraar uit een inventaris van de juridische werken in de Boekertij van Clervaux en uit verschillende geschriften, waarvan hij er enkele met zorgvuldigheid ontleedt, dat Bernardus, alhoewel hij geenszins academisch gevormd was, niettemin door zelfstudie een jurist is geweest.

De ontleding van deze geschriften, tractaten, brieven en een scheidsrechterlijke uitspraak, doet Bernardus naar voren treden als een voorzichtig en scherpzinnig jurist.

De juristen zullen graag deze vlotte, rechtshistorische bijdrage lezen om ter gelegenheid van het eeuwfeest van de Heilige in deze een voorman en voorbeeld te mogen ontdekken.

J. R.

BLONDET Maurice, L'escroquerie « à la publicité ». - Rec. Dall., 1953, Chr., blz. 133 - 136.

De auteur bespreekt, naar aanleiding van het arrest van de Criminele Kamer van het Franse Hof van Verbreking, dd. 27 November 1952 (Rec. Dall., zelfde nummer, J, blz. 576) de oplichting door middel van reclame en advertentie. Hij ontleedt en rangschikt zorgvuldig de rechtspraak van het Franse Hof van Verbreking waarin, strijdig met de heersende rechtsleer, geoordeeld wordt dat een doorgedreven publiciteit, zoals aankondigingen of bijdragen in pers, omzendbrieven en prospectussen, commerciële reclame, brochures, de door artikel 405 van het Frans W. v. S.

— en ook door artikel 496 van het Belgische S. W. — vereiste bedrieglijke handelingen (manœuvres frauduleuses) uitmaakt.

Naar aanleiding van toepassingsgevallen uit de Franse rechtspraak, telkens met vermelding van het aangewende bedrieglijke middel, oordeelt hij dat het criterium waaraan de oplichting kan erkend worden, meer psychologisch dan juridisch van aard is: het is niet de onmiddellijke leugen, maar de verdoken leugen zoals het voortbrengen van valse boekhouding, het indienen van een klacht om aan de ernst te doen geloven van een leugenachtig aangevoerde diefstal, leugenachtige vermeldingen op briefpapier e.d.m. M.a.w. de leugen is omgeven met een uitwendige vorm die haar verbergt. (Ik zou dit samenvatten als de leugen gepaard met het verwekken van een schijn van waarachtigheid.)

De auteur ontleedt vervolgens het psychologisch proces van het bedrogen worden door reclame en advertentie, om na te gaan hoe deze oplichting kan worden: bluff, misbruik van de verbondenheid van de lezer met zijn blad (met terloops een woordje over de verantwoordelijkheid van dit laatste); het verwekken van een schijn van krediet wegens het door de lezer gekende bedrag der publiciteitskosten, waardoor deze gaat geloven aan het bestaan van een werkelijke, ernstige onderneming.

De auteur zoekt dan de grens tussen de oplichting en de loutere overdrijving in de reclame (hetgeen in de Duitse rechtspraak *Superlativreklaame* heet). Ook hier ontleedt hij de rechtspraak zorgvuldig om de schijnbare tegenstrijdigheid op te lossen door een enigszins spitsvondig onderscheid. Er is geen oplichting indien het bedrog geënt is op een werkelijke onderneming; er is wel oplichting indien heel de verichting louter fictie uitmaakt.

Wanneer deze bijdrage en de er in besproken Franse rechtspraak met het eigen recht vergeleken worden (vgl. o.m. met Verbreking, 5 Maart 1951, Pas. 1951, I, 451) zal niet mogen vergeten worden, afgezien van het moeilijke onderscheid tussen oplichting en bedrog, in welke ruime mate de Belgische wetgeving de stof op bijzondere wijze reglementeerde. (De beste inventaris van deze reglementering, onder het trefwoord Handelspolitie, vindt men in de laatste uitgave van de Codes Larcier, dl II (Strafrecht), Tw. Police du commerce.)

Moge een bijdrage als deze, waarvan het onderzoek nog alleen tot het gebied van een misdrijf beperkt is, onze auteurs er toe aanzetten aan heel die belangrijke materie van reclame en advertentie een ruimere aandacht te verlenen. Niet alleen in juridisch maar ook in sociaal opzicht is op dit gebied nog veel te doen.

J. R.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis - Deel XXI - aflevering IV 1953 :

Etienne Delcambre : Les procès de sorcellerie en Lorraine. Psychologie des Juges. — A. C. F. Koch : L'origine de la haute et de la moyenne justice dans l'Ouest et le Nord de la France. — H. P. H. Camps : Twee teksten van het stadsrecht van Den Bosch.

De Gemeentegids n° 53 - November - December 1953 :

G. V. : Toelating tot verandering van familienaam. — Mast P. : Uitsluiting van de toepassing der samengeschiedelde wetten houdende uitzonderingsbepalingen in zake huishuur. — Gevolgen voor huurder en verhuurder.

Arbitrale Rechtspraak - N° 396 - December 1953 :

Mr W. Nolen : Zelfstandig bestaan van pactum de compromittendo?

Advocatenblad n° 10 - 15 December 1953 :

Mej. Mr J. H. Kroesen : Iets over de stand van het adoptievraagstuk. — Mr Th. Muller Massis : Toepassing van de preventieve hechtenis. — Mr A. P. C. Peters : Rond de totstandkoming van artikel 64 Sv. — Mr J. H. Polenaar : Kantongerechtszaken en getuigenverhoor. — Mr A. Kraffy : Les avocats suisses vont-ils porter la robe? — Mr F. W. Adriaanse : Algemene vergadering van het Verbond der Belgische Advocaten. — Mr W. J. Slagter : 75 jaar American Bar Association.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris - ambt en Registratie - n° 4327 - Zaterdag 26 December 1953.

M. Drukker : De invloed van het rechtsherstel van effecten op de heffing van successierechten (III, slot). — Prof. Mr J. H. Beekhuis : Beperking of ontzegging van het gebruiksrecht van appartements-eigenaren. — Mr P. W. van der Ploeg : Overzicht der Nederlandse rechtspraak, Erfrecht.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer - n° 42 - 15 décembre 1953 :

André Dudieux : La révision de la Constitution, le problème de l'intégration politique. Européenne et le Congo belge. — Jurisprudence.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités - n° 9 - novembre 1953 :

J. F. : Causalité indirecte entre la faute et la dommage. — P. M. : Commettant de fait. Conduite d'une voiture à côté de son possesseur légitime.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"